

आशियातील सर्वात मोठ्या स्वयंसेवी ग्राहक संघटनेचे मुखपत्र

RNI No: MAHBIL/2011/39044



मुंबई ग्राहक पंचायत
ग्राहक हिताय
ग्राहक सुरेखाय

Girahak Tituka Melwawa

ग्राहक

तिठुका मेलवावा

वर्ष १५/अंक १/एप्रिल २०२६/मूल्य रु. ५/-



member of
CONSUMERS
INTERNATIONAL

मुंबई ग्राहक पंचायत



वृद्धापिण दिन

५२ व्या वर्षात भारी



ग्राहकाभिमुख, रंगतदार पेठ संमेलन!

• नेहा जोशी

“इथून नारायणाची किंमत लोकांना कळायला लागते. एकदा मुहूर्त ठरला की लग्न लागून वरात निघेपर्यंत नारायणाशिवाय पान हालत नाही,” असे पु. ल. देशपांडे यांनी व्यक्ती आणि वल्लीमधील नारायणाचे वर्णन करताना लिहिले आहे. अगदी असेच वर्णन मुंबई ग्राहक पंचायत पेठ समितीचे करता येईल. वर्षभर होणाऱ्या जवळजवळ १२ पेठा आणि त्यांची तयारी एखाद्या लग्नकार्यापेक्षा कमी नसते. वर्षभरातील ही लगबग संपते, तेव्हा सगळ्यांनाच उत्सुकता असते ती पेठेच्या स्नेहसंमेलनाची!

यंदाचे पेठ स्नेहसंमेलन २१ मार्च रोजी अंधेरी येथील सिंफनी बँकेट्समध्ये दिमाखात संपन्न झाले. या स्नेहसंमेलनासाठी चितळे डेअरीचे संचालक श्री. गिरीश चितळे प्रमुख पाहुणे म्हणून लाभले होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्षपद संस्थेचे कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे यांनी भूषविले. व्यासपीठावर कार्योपाध्यक्ष प्रभाकर गवाणे आणि पेठ अध्यक्षा अनुराधा देशपांडे उपस्थित होत्या. मान्यवरांच्या हस्ते गणेशपूजन आणि दीपप्रज्वलन करून कार्यक्रमाची सुरुवात करण्यात आली.

सामाजिक कार्याचा आढावा

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक पेठ अध्यक्षा अनुराधा देशपांडे यांनी केले. वर्षातील सर्व पेठांचा आढावा घेताना त्यांनी यंदा पहिल्यांदाच भरलेल्या रत्नागिरी आणि पेण येथील पेठा कार्यकर्त्यांच्या अथक प्रयत्नांमुळे यशस्वी झाल्याचे नमूद केले. “या वर्षी सर्व पंचायत पेठा मिळून सुमारे १९ कोटी रुपयांची उलाढाल झाली,” असे त्या म्हणाल्या. सेतू बांधा रे ही आपली विशेष पेठ समाजातील आहे रे कडून नाही रे वर्गाकडे जाणारी आहे, ज्यामुळे अनेक सामाजिक कार्य करणाऱ्या संस्थांशी आपला परिचय होतो.

गेली अनेक वर्षे अहिल्या महिला आश्रम, पेण ही संस्था आपल्याशी जोडलेली आहे. या वर्षी पेण येथे झालेल्या पेठेमुळे आपल्या काही गाळेधारकांना या संस्थेत राहण्याचा योग आला. त्यापैकी जननी आशिश हा अनाथाश्रम चालविणाऱ्या सुलभा धोंडे यांना अहिल्या मंडळाने लहान मुलांसाठी गोधड्या व कपडे दिले. तसेच दुसऱ्या एक गाळेधारक रश्मी पवार यांनी अहिल्या मंडळातील

(पान क्र. १७ पाहा...



कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे गिरीश चितळे व कार्याध्यक्ष शिरीष देशपांडे, कार्योपाध्यक्ष अनुराधा देशपांडे व प्रभाकर गवाणे यांसह पंचायत पेठ समिती

ग्राहक तितुका मेळावा

RNI No. MAHBIL/2011/39044

मुंबई ग्राहक पंचायत

१ एप्रिल २०२६ | चैत्र - वैशाख १९४८

अनुक्रमणिका

विश्वस्त मंडळ

डॉ. बाळ फोंडके
अनुराधा गोरे
ललिता कुलकर्णी
अनुराधा नरसाळे
संजीव मंत्री

अध्यक्ष

डॉ. बाळ फोंडके

उपाध्यक्ष

अनुराधा गोरे

कार्यकारी मंडळ

अॅड. शिरीष देशपांडे (कार्याध्यक्ष, स्वीकृत)
अनुराधा देशपांडे (कार्योपाध्यक्ष)
प्रभाकर गवाणे (कार्योपाध्यक्ष)
अनिता खानोलकर (कार्यवाह, स्वीकृत)
अर्चना पानगांवकर (कार्यवाह)
रविंद्र सहस्रबुद्धे (खजिनदार)

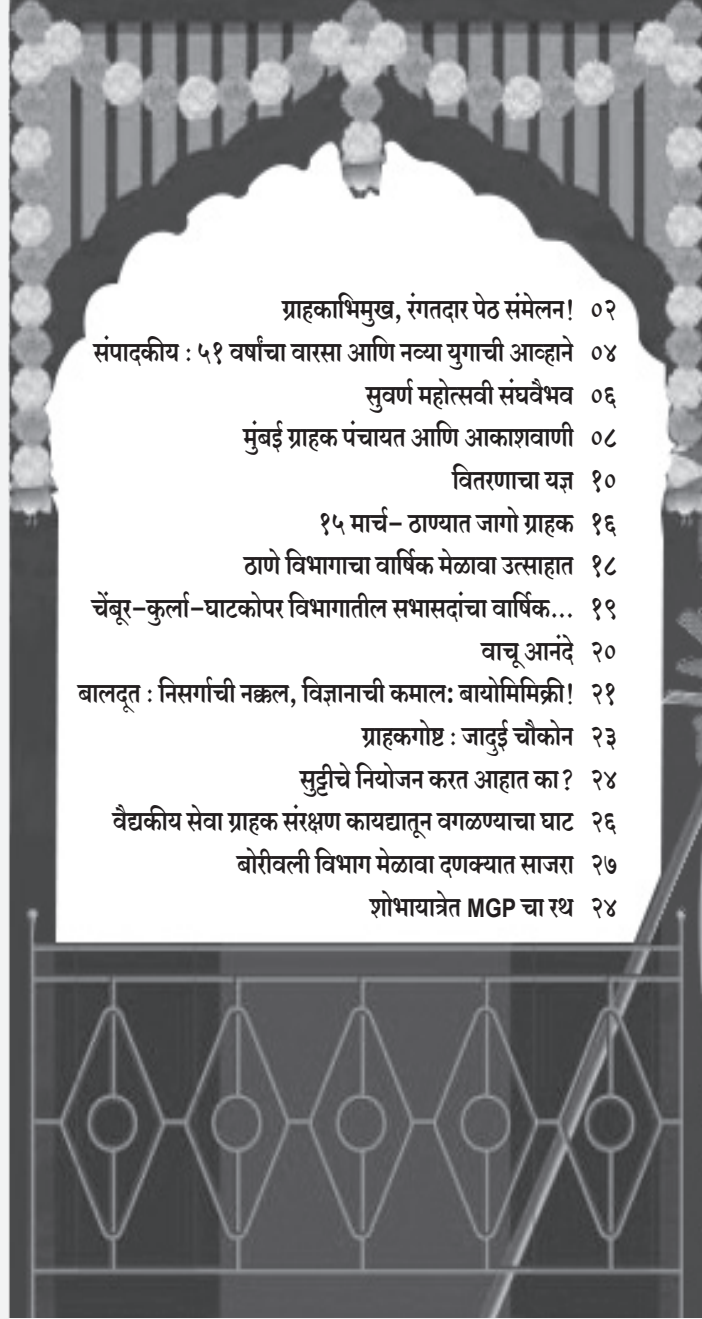
कार्यकारिणी सभासद

शीला देवळेकर
राजेंद्र राणे
शुभदा चौकर
अनघा आचरेकर
मंगला गाडगीळ
शर्मिला रानडे
आलोक हर्डीकर
विवेक केळकर
प्रकाश पाटील
उदय पिंगळे (स्वीकृत)
नेहा जोशी
कल्पिता रानडे
विनायक सोमण (स्वीकृत)
सुधीर तावरे

निमंत्रित

• संघटन विभाग प्रमुख

या अंकात प्रसिद्ध झालेल्या मतांशी संपादक/
संघटना सहमत असतीलच असे नाही.



ग्राहकाभिमुख, रंगतदार पेठ संमेलन! ०२
संपादकीय : ५१ वर्षांचा वारसा आणि नव्या युगाची आव्हाने ०४
सुवर्ण महोत्सवी संघवैभव ०६
मुंबई ग्राहक पंचायत आणि आकाशवाणी ०८
वितरणाचा यज्ञ १०
१५ मार्च - ठाण्यात जागो ग्राहक १६
ठाणे विभागाचा वार्षिक मेळावा उत्साहात १८
चेंबूर-कुर्ला-घाटकोपर विभागातील सभासदांचा वार्षिक... १९
वाचू आनंदे २०
बालदूत : निसर्गाची नकल, विज्ञानाची कमाल: बायोमिम्क्री! २१
ग्राहकगोष्ट : जादुई चौकोन २३
सुट्टीचे नियोजन करत आहात का? २४
वैद्यकीय सेवा ग्राहक संरक्षण कायद्यातून वगळण्याचा घाट २६
बोरीवली विभाग मेळावा दणक्यात साजरा २७
शोभायात्रेत MGP चा रथ २४

संपादक शुभदा चौकर
संपादकीय साहाय्य नेहा जोशी, सुमिता चितळे
सल्लागार अॅड. शिरीष देशपांडे, वसुंधरा देवधर
मुखपृष्ठ राजेंद्र राणे
सजावट अंकुश कांबळे
मुद्रण इंडिया प्रिंटिंग वर्क्स, वडाळा, मुंबई



विशेष
संपादकीय

५१ वर्षांचा वारसा आणि नव्या युगाची आव्हाने

• शिरीष वा. देशपांडे, कार्याध्यक्ष

१२ एप्रिल १९७५ रोजी गुढीपाडव्याच्या मुहूर्तावर मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या कार्याचा शुभारंभ झाला. १९ मार्च रोजी साजऱ्या झालेल्या गुढीपाडव्याला आपण तिथीने ५१ वर्षे पूर्ण केली. या ५१ वर्षांत संस्था सर्वांगाने बहरली. संस्थेचे मासिक वितरण असो किंवा ग्राहक पंचायत पेठा असोत, ग्राहक शिक्षण आणि प्रबोधनाचे काम असो, ग्राहक संरक्षणाच्या मोहिमा, कायदेशीर लढे, ग्राहकाभिमुख कायद्यांची निर्मिती असो वा कायद्यात वेळोवेळी केल्या जाणाऱ्या दुरुस्त्या असोत; आपल्या संस्थेने या सर्व कार्यात उल्लेखनीय कामगिरी केली आहे, हे गेल्या ५१ वर्षांतील कामावर नजर टाकल्यावर सहज लक्षात येते. जागतिक स्तरावरील आपली गेल्या ३२ वर्षांतील कामगिरी आणि विशेषतः संयुक्त राष्ट्र संघटनेतील आपली १४ वर्षांची कामगिरी ही कोणालाही अचंबित करणारी आणि आपणा सर्वांनाच अभिमानास्पद अशी आहे. १०० कोटींची वार्षिक उलाढाल 'ना नफा, ना तोटा' तत्त्वावर, उचित व्यवहारांचे पालन करत, स्वयंसेवी पद्धतीने हाताळणारी जगातील ही कदाचित एकमेव ग्राहक संस्था असावी.

कोणालाही हेवा वाटावा असे संस्थेचे आजचे हे स्वरूप कसे प्राप्त झाले, याचा विचार जेव्हा मनात येतो तेव्हा असे दिसते की, याचे फार मोठे श्रेय आपल्या संस्थापक त्रिमूर्तींना म्हणजेच मा. बिंदुमाधव जोशी, मधुकरराव मंत्री आणि बाबूजी म्हणजेच सुधीर फडके यांना द्यायला हवे. बिंदुमाधवांनी मुंबई ग्राहक पंचायतीला आणि पर्यायाने ग्राहक चळवळीला वैचारिक अधिष्ठान दिले, तर मधुकरराव मंत्री यांच्या लोभस स्वभावाने आणि बाबूजींच्या शिस्तीने संघभावना जोपासत ग्राहकांचे अभूतपूर्व संघटन केले. संस्थेची आज अशी सर्वांगीण प्रगती होण्यामागे संस्थापकांनी जोपासलेली पारदर्शकता, प्रामाणिकपणा, शिस्त आणि सेवाभाव यांसारखी मूल्ये कारणीभूत आहेत. संस्थेला लाभलेले हे सुरुवातीचे नेतृत्व तसेच संस्थेतील अक्षरशः शेकडो कार्यकर्त्यांचा विविध स्तरांवरील उत्साही वावर यामुळे ही संस्था नावारूपास येण्यास खूप मदत झाली आहे.

आज आपल्यापुढेच नाही, तर संबंध जगापुढे दोन मोठी आव्हाने आ वासून उभी आहेत. तिसऱ्या महायुद्धाचे आणि दुसरे आर्टिफिशियल इंटेलिजन्सचे (AI). पहिले आव्हान हे तसे फार काळ टिकणारे नसले, तरी त्यातून ग्राहकांसाठी फार मोठ्या प्रमाणावर अडचणी निर्माण होऊ शकतात. त्यातून ग्राहकांना दिलासा देण्यासाठी आपल्याला सतर्क राहावे लागणार आहे. एआयचे आव्हान हे संमिश्र आहे. त्यात ग्राहकांसाठी धोके आहेत, फसवणुकीची आणि बनवेगिरीची दाट शक्यता आहे; तसेच अनेक संधी आणि लाभही आहेत. सोयी आणि सुलभताही आहे. त्यामुळे व्यापक ग्राहक हित लक्षात घेऊन एआयचे प्रभावी नियमन कसे करता येईल, हा एक यक्षप्रश्न जागतिक स्तरावर सर्वांनाच भेडसावत आहे. आपणही आपल्या परीने ग्राहक हिताच्या दृष्टीने राष्ट्रीय आणि जागतिक स्तरावर याबाबत धोरणात्मक निर्णय घेण्याच्या प्रक्रियेत सहभागी असणार आहोत.

संस्थेच्या ५१ वर्षे टिकून राहिलेल्या पर्यावरणस्नेही वितरण व्यवस्थेपुढे आज अनेक आव्हाने उभी आहेत. वितरणातील आपल्या सदस्यांना आज अनेक सहज, सोपे आणि सुलभ पर्याय अवतीभवती उपलब्ध झालेले दिसतात. त्यामुळे सदस्य गळती हे मोठे आव्हान आपल्यासमोर आहे. त्यावर मात करायची असेल, तर आपल्या वितरण व्यवस्थेत आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करून आमूलाग्र बदल करणे आणि आपली वितरण व्यवस्था जास्तीत जास्त ग्राहकाभिमुख व ग्राहकस्नेही करणे गरजेचे आहे. यात जास्त कालापव्यय करून चालणार नाही, हेही लक्षात ठेवणे आवश्यक आहे.

या वितरण व्यवस्थेचा गाभा म्हणजे चोखंदळ आणि कार्यक्षम खरेदी. आपली बरीचशी खरेदी ही शेतमालाची असते. कृषी बाजारपेठेतील खरेदीचे स्वरूप हातरुमालाच्या आड होणाऱ्या अडत्यांच्या व्यवहारांपासून पारदर्शक अशा डिजिटल व्यवहारांपर्यंत येऊन पोहोचले आहे. खरेदीचे तंत्र आणि मंत्र इतके आमूलाग्र बदलल्यानंतरही आपण पारंपरिक पद्धतीनेच खरेदी करत राहणार का? आधुनिक तंत्रज्ञानावर आधारित खरेदीचे प्रयोग नजीकच्या काळात करणे हे कालसुसंगत ठरेल. संस्थेला वितरण व्यवस्थेचा

परीघ विस्तारित करायचा असेल, तर वेळखाऊ खरेदी पद्धत बदलून सत्वर घाऊक खरेदी कशी करता येईल, याचा विचार तसेच संघभावनेला छेद न देता ग्राहकस्नेही वैयक्तिक वाटपाचा विचार आणि अनुषंगिक कृती करणे सर्वांच्याच हिताचे आहे.

या दृष्टीने कार्यकारिणीने पावले उचलण्यास सुरुवात केली आहे. आपल्या वितरण व्यवस्थेतील टोचणारे काटे हेरून, ते काढून टाकण्याच्या दृष्टीने तज्ज्ञांच्या मदतीने काही पावले आपण उचलत आहोत. आजवर संस्थेने बदलत्या काळानुसार वेळोवेळी बदल केले आहेतच, परंतु यावेळी ते त्वरेने करणे गरजेचे आहे.

गेल्या दोन-तीन वर्षांत संस्थेत अनेक नवे कार्यकर्ते उत्साहाने कामाला लागले आहेत. त्यांच्या उत्साहाला योग्य प्रशिक्षणाची जोड दिल्यास हे कार्यकर्ते फार मोठ्या प्रमाणावर काम उभे करू शकतील. त्याशिवाय आपल्या आसपास किंवा आपल्या सर्वसाधारण सदस्यांमध्येही अनेक क्षेत्रांतील अनुभवी तज्ज्ञ निवृत्तीचे आयुष्य जगत असतील. अशांचा शोध घेऊन त्यांना संस्थेच्या विविध कार्यात कसे आणता येईल, याचाही विचार आपल्याला करावा लागेल.

सध्या प्रभावी ठरत असलेल्या समाजमाध्यमांचा ग्राहक शिक्षणात कल्पकतेने वापर करून जास्तीत जास्त ग्राहकांशी आपण जोडले जाऊ शकतो. त्या दृष्टीने आपण करत असलेले प्रयत्न सध्या अपुरे आहेत; त्यात आपण

मोठी झेप घेऊ शकतो. तंत्रज्ञानस्नेही आणि कल्पक कार्यकर्त्यांना यात भरपूर वाव आहे.

आपल्या पंचायत पेठांचे काम उत्तम प्रकारे चालले असले, तरी भविष्यात या पंचायत पेठांचा प्रयोग आपण काही निवडक परदेशांत केल्यास आपल्या दर्जेदार स्वदेशी वस्तूंना परदेशी बाजारपेठ उपलब्ध करून देऊ शकू.

ग्राहकांच्या संरक्षणात महत्त्वाचे अंग असते ते म्हणजे ग्राहक तक्रार निवारण. येथेही आता पारंपरिक तक्रार मार्गदर्शनाची जागा आधुनिक तंत्रज्ञानावर आधारित ऑनलाइन पद्धतीने, तसेच कायद्याचा किस न काढता मध्यस्थीने व सलोख्याने करणे सर्वांच्याच हिताचे आहे. त्या दृष्टीने आपण सध्या संस्थात्मक स्तरावर तसेच देशाच्या आणि जागतिक पातळीवर धोरणात्मक बदल घडवून आणण्यासाठी प्रयत्नशील आहोत.

सामाजिक चळवळीची किंवा स्वयंसेवी सामाजिक संस्थेची खरी शक्ती म्हणजे त्यातील कार्यकर्ते. आज मुंबई ग्राहक पंचायतीत विविध स्तरांवर कार्यकर्त्यांचा उत्साही वावर दिसतो, हे खूप चांगले लक्षण आहे. संस्थेचे भवितव्य अशाच निस्वार्थी आणि सेवाभावी कार्यकर्त्यांच्या हाती असते. अर्थात, त्यासाठी त्यांना पुरेसे स्वातंत्र्य देणे, त्यांना प्रशिक्षित आणि प्रोत्साहित करणे ही संस्थेची जबाबदारी असेल. भविष्यात संस्था ही जबाबदारी निश्चित पार पाडेल, याचा मला विश्वास आहे. ©

महानगर गॅस ग्राहकांना दिलासा

• वसुंधरा देवधर

जागतिक पातळीवरील सद्य परिस्थितीत आपल्या घरातील चूल हवी त्यावेळी पेटेल ना? पाईपमधून होणाऱ्या गॅस पुरवठ्यात व्यत्यय तर येणार नाही ना? असे वाटणे स्वाभाविक आहे मात्र अशी काळजी करूच नका. मुंबई, ठाणे आणि रायगड मध्ये महानगर गॅस (MGL) कडून घरगुती वापराच्या गॅसचा जो पुरवठा होतो, त्यापैकी



बराच गॅस हा आपल्या देशात उत्पादित झालेला असतो. तसेच घरगुती वापराचा पुरवठा ही प्राथमिकता, असेच धोरण आहे. Gas Authority of India (GAIL) सर्व पुरवठ्यावर सजगपणे लक्ष ठेवून आहे. त्यामुळे उगीचच ताण घेणे, अनावश्यक उपकरणे उदा. विजेवर चालणारी शेगडी इत्यादी खरेदी करणे याची गरजच नाही.

तसेच सिलिंडरचा इतका तुटवडा नाही जितका टीव्हीवरील बातम्यात वारंवार दाखविला जातो आहे. अशा बातम्याबरोबरच सिलिंडर साठेबाजीच्या बातम्या पण येत आहेत. त्याकडे ही लक्ष द्या. परिसरात अशी साठेबाजी होत नाही हे सजगपणे पाहणे, ही आजची गरज आहे. ©



६१वा
वर्धापन दिन
विशेषांक

सुवर्ण महोत्सवी संघवैभव

• वसुंधरा देवधर

“ MGP च्या स्थापनेच्या वर्षापासून आजतागायत सुरळीत सुरू असलेल्या ग्राहक संघांचा हा धांडोळा! ”

या महिन्याच्या १२ तारखेस आपल्या मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या पहिल्या वाटपास एकावन्न वर्षे पूर्ण होतील. मा. मधुकरराव मंत्री यांच्या 'समृद्धी' सोसायटीच्या आवारात ज्या संस्थेचे पहिले वाटप झाले, ती आज सर्वार्थाने समृद्ध झालेली आपण पाहतो आहोत. हा समृद्धी संघ आजतागायत कार्यरत आहे. असे काही संघ संस्थेशी आजही जोडलेले आहेत. अगदी सुरुवातीच्या वर्षापासून आजतागायत गेली पन्नास वर्षे संस्थेच्या वितरणात सहभागी होत हे संघ दिमाखाने कार्यरत आहेत, हे आहे संस्थेचे वैभव!

यातील काही संघ सदस्यांशी संपर्क होऊ शकला. ऐन उमेदीच्या काळात साधारण पंचविशी ते पस्तीशीच्या वयात या मंडळींनी मोठ्या मेहेनतीने संघ चालविलेत, हे आपल्याला माहित आहेच. २०-२५ जणांचे एकत्रित सामान आले की काळ-वेळ न बघता, ते ताब्यात घेणे आणि वाटप करणे, हे व्रत अनेक वर्षे निरलसपणे चालविलेले हे आपले संघ सदस्य. चेंबूरच्या अलका दडपे यांचा नीलकंठ संघ हा अशा सुवर्ण महोत्सवी संघांपैकी एक.

अलका दडपे यांनी संघातील माधवराव केतकर यांची आठवण सांगितली. आप्पासाहेब गोडबोले यांच्या बरोबर बेस्ट मध्ये काम करणाऱ्या माधवरावांनी संघस्थापनेसाठी पुढाकार घेतला आणि मधुकरराव स्वतः स्थापनेसाठी आले होते. हे सांगतानाच आता पन्नास वर्षांनंतर वाटपाची यादी बदलली, नवीन जिन्नस आलेत ते स्वागतार्ह आहे, असे मत त्यांनी नोंदविले.

वांद्र्याच्या MIG वसाहतीतील 'श्री बांद्रा' संघाच्या शुभा नाईक यांचे एक विलक्षण वाक्य 'आपला संघ आहे, तो चालला पाहिजे', अनेक सदस्यांची मानसिकता स्पष्ट करून गेले. संघ चालावा म्हणून सदस्यांना सांभाळून घ्यावे

लागते, मग तो टिकतो, हे त्यांचे अनुभवाचे बोल! सध्या पुनर्विकासामुळे त्या स्वतः अंधेरीत वास्तव्यास असून सुध्दा दर महिन्याला बांद्र्याला जाऊन वाटपाचे सामान घेऊन येतात. अर्थात बाकीची कामे ऑनलाईन झाल्याने हे शक्य होते, अशी नोंद त्यांनी केली.

प्रतिभाताई आणि आप्पासाहेब गोडबोले यांचा सहवास लाभलेल्या गुडविल संघाच्या सुचेता वैद्य! सुरुवातीला, तरुण वयात त्या दोघांबरोबर संघाचे काम कसे हसत-खेळत व्हायचे ह्याच्या आठवणी त्यांनी जागविल्या. आता वय झाले आणि प्रत्येक कुटुंबातली सदस्य संख्या रोडावली तरी एकमेकांच्या मदतीने संघ चालू ठेवलाय. तो बंद करावा असे वाटत नाही. शिवाय काही नवीन, तरुण मंडळी जोडली गेलीत. त्यांना पटेल असे ऑनलाईन, ग्रुपच्या माध्यमातून काम होते, हा बदल योग्य वेळी झाला, असे मत त्यांनी व्यक्त केले.

शाह बिल्डिंगमधल्या संघ प्रमुख सुमेधा जोशी! यांच्या परिसरात पुनर्विकासाची कामे होऊन बहुमजली इमारती उभ्या राहिल्यात. सुरुवातीस खरे काकांनी संघ स्थापन केला, त्यात २५ सदस्य होते. आता नवीन सदस्य मिळणे कठीण आहे. आमचे काही सदस्य पुनर्विकास काळात तीन वर्षे लांबून येऊन सामान घेऊन जात होते, म्हणून संघ टिकला, असे त्या म्हणाल्या. परस्पर सहकार्य हेच या कामाचे मूळ आहे. चळवळीच्या कामात भाग घेणे शक्य होत नाही, अशी खंत त्यांनी व्यक्त केली. मात्र त्या स्वतः नाना पालकर संस्थेचे काम गेली १२ वर्षे करित आहेत.

सगळंच आरामशीर असून कसे चालेल? संघपोच सामान येते आणि आता वाटप ही सोपे आहे. मग सदस्यांसाठी आणि संस्थेसाठी थोडे कष्ट करायला हवेतच. असे स्पष्ट मत मांडले श्री. हेमंत राऊळ यांनी! आजही प्रभू कॉटेजचे संघ प्रमुख म्हणून ते कार्यरत आहेत. माजी मुख्यमंत्री मा. मनोहर जोशी यांनी त्या काळात आम्हा शिवचैनिकांना 'ही संस्था चांगले काम करते आहे, तिच्याशी जोडून घ्या' असे सांगितले होते आणि आम्ही लगेच सदस्य झालो, अशी आठवणही त्यांनी जागवली.

बालमोहन शाळेत सभेला गेल्याचे त्यांच्या चांगलेच लक्षात आहे.

तसेच सुरुवातीपासून संघ चालवणाऱ्या तारा मेनन ही अधूनमधून बालमोहनमध्ये सामान आणायला जात होत्या, ते त्यांच्या आठवणीत आहे. त्यांनी सुरुवातीला जो संघ स्थापन केला त्यात काही पत्रकार मंडळी होती. आणि वेगळेपणा म्हणजे अमराठी सदस्य सुध्दा होते. नंतर ताराबाई खरेदी समितीत सक्रीय झाल्या. तिथे त्यांनी चांगले योगदान दिले.

तराजूने तोलून सामानाचे वाटप करताना सर्वांना योग्य वजन मिळावे, यासाठी काही संघ युक्ती करित. म्हणजे असे की प्रत्येक जिन्नस तोलताना एक मूठ वेगळी काढायची किंवा एक रुपयाचे नाणे तराजूत ठेवायचे. तसेच गुळाची ढेप फोडणे, तेलाचा मोठ्ठा, पत्र्याचा डबा सहजपणे उघडणे, यासारखी खास कौशल्ये काही सदस्यांनी आत्मसात केली होती.

शिवाय, घरातल्या मुला-बाळांचा सक्रीय सहभाग असे. आज वाटपात अर्धा किलो, पाव किलो अशा वजनाचे जिन्नस मिळतात हा काळाबरोबर झालेला बदल सर्वांना स्वागतार्ह वाटतोय. काही अडचणी येतात. त्यावर हे सदस्य मार्ग काढतात. उदाहरणार्थ, यादी भरण्यासाठी वेळ काढलेला असतो, काय मागवायचे ते डोक्यात तयार असते आणि संस्थेच्या स्थळावर लॉगइन होत नाही. काहीतरी एरर येतो. त्यापेक्षा आधी सारखी कागदावर असती तर कधीच भरली असती असा ही विचार सरकून जातो. पण आता हाताने हिशोब वगैरे काही करावे लागत नाही, हे किती चांगले आहे, हेही पटते. संस्थेने एखादा खास संपर्क क्रमांक अशा तांत्रिक समस्या सोडविण्यासाठी ठेवला पाहिजे, असे काही सदस्यांनी सुचविले.

या सर्व संघांना खूप आस्था आहे. ही संस्था आपली आहे, संघ आपला आहे, ही भावना हे आपल्या संस्थेचे वैभव आहे!

©



प्रतिसाद

श्रीमती एस.एम. पटेल शाळा, दहिसर पूर्व येथे गेली अनेक वर्षे मुंबई ग्राहक पंचायत, शिक्षण विभागातर्फे मुलांसाठी कन्ड्रियुमर क्लब चालविला जातो. बोरिवली विभागातील सविता वराडे, वृषाली आठल्ये, अर्चना पानगांवकर या हा कन्ड्रियुमर क्लब घेतात. आपल्या 'ग्राहक तितुका मेळवावा' या मासिकातील बालदूत हे सदर वाचून या शाळेतील मुलांनी नैसर्गिक रंग बनविण्याचा प्रयोग केला. त्या बाबतची त्यांची प्रतिक्रिया त्यांच्याच शब्दात.

आम्ही श्रीमती एस एम पटेल मराठी माध्यमिक विभाग दहिसर पूर्व या शाळेतील इयत्ता आठवीतील विद्यार्थी आहोत. मी प्रथमेश प्रकाश लांडे व माझे सहकारी मयंक सुभाष जाधव. आम्ही फेब्रुवारी महिन्यातील ग्राहकच्या मासिकातील हा रंगांचा प्रयोग बघितला व योगायोगाने आमच्या विज्ञानाच्या बाईंनी शाळेतील विज्ञान प्रदर्शन ठेवले. आम्हाला ही नैसर्गिक रंगांची कल्पना सुचली आणि आम्ही शिक्षकांच्या मार्गदर्शनाने ही कल्पना अंमलात आणली. हे नैसर्गिक रंग बीट, गाजर व हळद यांपासून आम्ही तयार केले आहेत. हे रंग नैसर्गिक असल्यामुळे या रंगांचा त्वचेवर कोणताही परिणाम होणार नाही व नुसते पुसले की या रंगाची सावलीसुध्दा राहणार नाही.

कॉर्नफ्लॉवर व बीट घालून आम्ही गुलाबी रंग तयार केला, हळद व कॉर्नफ्लॉवर घालून आम्ही पिवळा रंग तयार केला, गाजर व कॉर्नफ्लॉवर घालून आम्ही नारिंगी रंग तयार केला.

शलाका काळकर व समीक्षा गितये या शिक्षकांनी आम्हाला या कल्पनेमध्ये फार मदत केली व मार्गदर्शन केले. सर्वांनी आमच्यासह असे रंग तयार करा. आपल्यासह आपल्या आजूबाजूच्या लोकांच्या व आपल्या कुटुंबाची, त्वचेची काळजी घ्या.



- प्रथमेश लांडे



६१वा
वधापन दिन
विशेषांक

मुंबई ग्राहक पंचायत आणि आकाशवाणी

• नेहा खरे, सहाय्यक निर्देशक (कार्यक्रम) आकाशवाणी, मुंबई

घरात सर्वत्र गहू, तांदूळ, मूग, मटकी, साखर वगैरे बापरे, वाण्याचे दुकान असल्यासारखे दृश्य! गॅलेरीमध्ये एक काकू तेलाचे ३ डबे आणि मोठा हिंडलियम डबा, मापे असे साहित्य घेऊन तेल वाटप करत होत्या. पुढचे जवळपास तीन तास सतत कोणीतरी येत होतं आणि पिशव्या भरून जात होतं... १९९१ सालचा हा माहीमच्या शाह बिल्डींगमधील ग्राहक संघातला प्रसंग पुढची १०-१५ वर्षे अनुभवता आला आणि या घरात आल्या आल्या पहिल्या महिन्यातच मी सुध्दा या ग्राहक परिवारात सामील झाले. महिन्याचे हिशेब टॅली करणं हा जरा त्रासदायक प्रकार होता. परंतु घरातली सगळी माणसे यातल्या वेगवेगळ्या जबाबदाऱ्या सहज पार पाडत असत. संघाच्या सभासदांना याद्या नेऊन पोहोचवणे, चेक देऊन बिले आणणे याशिवाय संघातील सभासदांची मीटिंग घेणे, या मीटिंगमध्ये एक किलोच्या पाकिटातील धान्याचे परस्पर संमतीने निम्मे करणे वगैरे छोट्या तडजोडी करून सदस्य कुटुंबांच्या गरजा भागवल्या जात. थोड्या गप्पा आणि चहा पाणी होऊन वाटपाचा सोहोळा संपत असे.

पुढे काही वर्षांनी वाटप अधिक सुलभ झालं. कमी वजनाच्या धान्याच्या पिशव्या मिळू लागल्या. मासिक बैठकांची गरज संपुष्टात आली. आणखी काही वर्षांनी

मॉल आणि बाजारातील सवलती, उपलब्धता वाढल्याने सदस्यसंख्या कमी झाली. २००० साली मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या रौप्य महोत्सवी वर्षानिमित्त एक छोटासा मेळावा घेतला होता. मा. ललिताताई कुलकर्णी यांनी सर्वाना मार्गदर्शन केलं.

अलीकडे सामान उचलून एका इमारतीतून दुसऱ्या इमारतीत नेणे हे अनेकांना वयानुसार कठीण होत चालले आहे. तरीही आपला संघ टिकला पाहिजे, अशी सर्वांची भावना असल्याने संघ सुरू आहे इतकेच! आमचा हा संघ सुरू करण्यासाठी आदरणीय सुधीर फडके, मधुकरराव मंत्री यांचे पाय आमच्या घराला लागल्याचे माझे सासरे नाना खरे कृतज्ञतेने सांगतात.

ग्राहक संघाची सदस्य या नात्याने संघाशी असलेला माझा संबंध माध्यम क्षेत्रात नोकरी करत असल्याने अधिक दृढ होत गेला. आकाशवाणीच्या माध्यमातून ग्राहक हिताशी संबंधित कार्य श्रोत्यांपर्यंत पोहोचवण्यासाठी अनेक कार्यक्रमात सहभागी झाले. त्यासाठी अनेकविध प्रयोग केले. भाषण, मुलाखत या सरळ संवादाच्या माध्यमातून ग्राहकांचे हक्क, कर्तव्य, कायदे याची माहिती दिली जात असे. ग्राहक पंचायतीचे तक्रार निवारण/मार्गदर्शन केंद्र जोमाने काम करत होते. वीज ग्राहकांच्या तक्रारी,

जमीन खरेदीच्या/गुंतवणुकीच्या भुलवणाऱ्या जाहिराती आणि फसवले जाणारे सामान्य ग्राहक, वृक्ष लागवड, बिगर शेत जमीन खरेदी, वस्तू आणि सेवा विक्रीतील फसवणुकीची प्रकरणे मोठ्या प्रमाणात उघडकीला येऊ लागली. विरारमधील फ्लॅट खरेदी ग्राहकांना पैसे भरूनही प्रचंड विलंब झालेला गृहप्रकल्प ग्राहकांसाठी मनःस्ताप आणि आर्थिक नुकसान करणारा ठरला.

वनिता मंडळ
धागा धागा जोडते नवा
छाया वारंगे
यांची
मधुलिका नेरुरकर
यांनी घेतलेली मुलाखत

मंगळवार 17 फेब्रुवारी 2026, दुपारी 12 वाजता
558KHz अस्मिता वाहिनीसह महाराष्ट्रातल्या सगळ्या केंद्रांवर

MumbaiAkashvani Akashvanimumbai NewsOnAir

मुंबई ग्राहक पंचायतीने अशा कितीतरी ग्राहकांना दिलासा दिला. कायदेशीर लढाईसाठी मार्गदर्शन केलं आणि ग्राहकांना न्याय मिळवून दिला.

माध्यमकर्मी म्हणून अशा बदलांची नोंद आम्ही घेत होतो. लढून न्याय मिळवलेल्या ग्राहकांच्या मुलाखती आम्ही प्रसारित केल्या. वेळोवेळी डायल इन कार्यक्रम सादर केले. यामध्ये मार्गदर्शन करण्यासाठी त्या त्या विषयातील तज्ज्ञ मंडळींना आमंत्रित केले. कार्यक्रमांना उदंड प्रतिसाद मिळू लागला.

ग्राहक जागृतीसाठी आणखी वेगळे काय करता येईल, याविषयी कार्यकर्त्यांशी चर्चा केली. आकाशवाणी मधील कल्पक निर्मात्या सुषमा हिप्पळगावकर यांनी ग्राहकशक्ती नावाची नवीन मालिका सुरू केली. त्यावेळी त्यांची तरुण सहाय्यक म्हणून काम करण्याची संधी मला मिळाली. ही मालिका ग्राहक पंचायतीने प्रत्यक्ष लढवलेल्या आणि जिंकलेल्या केसेसवर आधारित होती. केस थेटपणे सांगण्याऐवजी संवाद/नाट्य रूपात सादर करत असू. यासाठी रूढ लेखकांच्या ऐवजी ग्राहक पंचायतीच्या कार्यकर्त्यांना थोडेसे मार्गदर्शन करून, लेखक म्हणून तयार केले. छोट्याशा नाटुकल्यातून आम्ही सगळे आकाशवाणी कलावंत भूमिका करायचो. सगळ्यात शेवटी सारांश रूपाने कायदा किंवा तक्रार करण्यासाठी संपर्क सूत्र दिले जात असे. यात प्रामुख्याने ललिता कुलकर्णी, अनुराधा नरसाळे या अतिशय सुंदर पध्दतीने हस्तलिखित प्रत देत असत.

पुढे इतरही अनेक कार्यकर्ते लिहू लागले. दर महिन्याला ३ नाटिका आणि चौथ्या भागात ज्येष्ठ कार्यकर्त्यांची किंवा ग्राहक मंच अधिकाऱ्यांची मुलाखत सादर होत असे. या ग्राहकशक्तीला उत्तम प्रतिसाद मिळत असे. त्या काळात मोबाइल नव्हते. तेव्हा लोक पत्र लिहून प्रतिक्रिया देत. काही श्रोत्यांनी आपली न्यायाची लढाई पत्रातून कळवली. त्यांचाही समावेश कार्यक्रमात करत असू. श्रोते आकाशवाणीच्या बोर्ड नंबर वरून आमच्याशी संपर्क साधत आणि ग्राहक पंचायतीचा पत्ता आणि क्रमांक मिळवत असत. तक्रार निवारण झाल्याचेही आवर्जून कळवत असत. ही संपूर्ण मालिका लोकउपयोगी आकाशवाणी माध्यम म्हणून समाधान देणारी ठरली.

नंतरच्या काळात आमच्या काही सहकारी मंडळींनी राजा आणि प्रधान असेही कार्यक्रम सादर केले. विशेष

मुलाखत म्हणून देशातील ग्राहक चळवळीचे अध्वर्यू बिंदुमाधव जोशी यांचे नाव आठवते. तसेच काही वर्षांपूर्वी मी घेतलेली आप्पासाहेब गोडबोले यांची मुलाखत आठवते. ग्राहक कायदे विषयक मार्गदर्शक म्हणून अॅड. शिरीष देशपांडे यांचे नाव अग्रक्रमाने घ्यावेसे वाटते. खरेदी समिती सदस्य देखील आमच्याशी कार्यक्रमाच्या निमित्ताने जोडलेले असत. वसुधा चाचड, वसुंधरा देवधर, नीला म्हात्रे, वनमाला मंजुरे, अनुराधा देशपांडे, वर्षा राऊत, मंगला गाडगीळ, शुभदा चौकर, शर्मिला रानडे अशा अनेक कार्यकर्त्या वेळोवेळी प्रत्यक्ष किंवा फोनद्वारे सहभागी होतात. अगदी अलीकडे छाया वारंगे यांनी मसाल्याचे पदार्थ आणि कापड खरेदीविषयी अत्यंत उत्कृष्ट मार्गदर्शन केले. आमच्या आकाशवाणी मुंबईच्या युट्यूब चॅनेलवरही या कार्यक्रमाला उत्तम प्रतिसाद मिळतो आहे. त्यांचे घाऊक खरेदीचे अनुभव, त्या विषयातील ज्ञान थक्क करणारे आहे. मालाचा दर्जा आणि वाजवी भाव मिळावा यासाठीची त्यांची तळमळ महत्त्वाची वाटते. ग्राहक पंचायतीचे निःस्वार्थ कार्यकर्ते ही मोठी जमेची बाजू आहे.

बदलत्या व्यापार पध्दतीत ऑफर्स, फ्री होम डिलिव्हरी बरोबरच एकावर एक फुकट वस्तू सारखी आकर्षणे हे मोठे आव्हान आहे. ग्राहक संघांची वाटचाल आशादायक आहे. त्याचवेळेस नव्या पिढीला संघाची तत्त्वे पटली तरी कामासाठी वेळ नाही. मुंबई ग्राहक पंचायत पेठेसारख्या अनेक ग्राहक पेठा उदयाला आल्या आहेत. आता सणासुदीऐवजी वर्षभर खरेदी सुरू असते. ग्राहकांची ही बदलती मानसिकता, त्यातली आव्हाने, धोके हे सारं आमच्या कौटुंबिक श्रुतिकेत प्रतिबिंबित होतं. जागो ग्राहक जागो सारखे कार्यक्रम सुध्दा सादर होत असतात.

ग्राहक प्रबोधन हे आकाशवाणी सातत्याने करीत असते. सुजाण ग्राहक निर्माण होणे ही काळाची गरज आहे. खरेदीच्या ऑनलाईन पध्दतीमधून सायबर गुन्हे वाढत आहेत. ग्राहक मोठमोठ्या रकमांना फसवले जाताहेत. त्यामुळे या बदलत्या व्यापार पध्दतीत देखील मुंबई ग्राहक पंचायत आणि आकाशवाणी यांना संयुक्तपणे ग्राहक हिताचा हा घेतला वसा अधिक समर्थपणे निभावावा लागणार, हे निश्चित!

©



वितरणाचा यज्ञ

“ संस्थेच्या ५१ व्या वर्धापनादिनानिमित्त आपल्या विविध ठिकाणच्या वितरण केंद्रातून संस्थेची वाटप यंत्रणा कशी चालते, याचा आढावा घेणारे लेख...” ”

पहिले वितरण केंद्र – मुंबई

- मा. कै. बिंदूमाधव जोशी, मधुकरराव मंत्री व मा. कै. सुधीर फडके (बाबूजी) यांच्या प्रेरणेने आणि संकल्पनेतून ही वितरण व्यवस्था कार्यान्वित झाली. एप्रिल १९७५ मध्ये मधुकरराव मंत्री राहत असलेल्या ‘समृद्धी’ या दादर मधील सोसायटीत वस्तूंचे केंद्रीय वाटप झाले. त्यानंतर पावसाळ्यामुळे जुलै १९७५ पासून माटुंग्याला डॉ. त्र्यं. रा. नरवणे यांच्या व्यायाम शाळेत वस्तूंचे वाटप झाले. पावसाळ्यानंतर दादासाहेब रेगे यांच्या सहकार्यामुळे सर्वांना सोयीच्या अशा शिवाजी पार्कच्या बालमोहन शाळेत नोव्हेंबर १९७५ पासून मध्यवर्ती वाटप होऊ लागले. १९७६ पासून लोअर परळ भागात पुसाळकर गोदामातील १,५०० चौरस फूट जागा वाटपासाठी मिळाली. ग्राहक संघ वाढल्यामुळे ठिकठिकाणी राहणाऱ्या ग्राहकांना ट्रक आणि टेम्पोने माल पाठविण्यास सुरुवात झाली. पुढे १९८१ मध्ये पार्ला पश्चिमेला महापालिका मंडईत गोडाऊनकरता जागा भाड्याने मिळाली. मग वाटपाचे काम तेथून नियंत्रित होऊ लागले. पुढे जुहू येथील महापालिका मंडईतही गोडाऊनकरता जागा भाड्याने मिळाली.
- कुलाबा ते दहिसर व कुलाबा ते मुलुंड असे पूर्ण मुंबईभर कार्यक्षेत्र आहे. मुंबई वितरणाचे ३ गोदाम (विलेपार्ले, जुहू आणि वाशी) असून, तेथून पूर्ण मुंबई मध्ये वस्तूंचे वाटप होते. दररोज सरासरी १० ते १५ टन मालाचे ६ ते ८ ट्रकद्वारे वितरण केले जाते.
- प्रत्येक आठवड्याला एक या प्रमाणे महिनाभर चारही आठवडे वाटप अव्याहतपणे चालू असते.
- मुंबई वितरण केंद्रातून काही वस्तूंचा इतर वितरण केंद्रांना त्याच्या मागणी प्रमाणे पुरवठा केला जातो. थालीपीठ भाजणी, उपवास भाजणी, गोडा मसाला, गरम

मसाला, धने पावडर, जिरा पावडर, तिखट, हळद ह्या आणि इतर काही वस्तू मुंबई वितरणातून इतर सर्व वितरण केंद्रांसाठी एकत्रितपणे खरेदी करून वितरण केंद्रनिहाय त्यांच्या मागणीनुसार दिल्या जातात.

- मुंबईत प्रत्येक विभागातील संघप्रमुखांचा whatsapp ग्रुप आहे. त्याद्वारे सर्व संघप्रमुख सभासदांशी कायम संवाद राहतो. कर्मचारी/कामगारांकरिता वैद्यकीय शिबिरे घेण्यात येतात.
- मुंबईत गोरगाव, दादर, अंधेरी, बोरिवली व चेंबूर येथील पंचायत पेटेत वितरणाचा स्टॉल नेहमीच असतो.
- मुंबई वितरण केंद्रात सध्या एकूण १२,५०९ सभासद आणि १३०४ संघ असून विविध क्षेत्रातील मान्यवर व्यक्ती संस्थेचे सभासदत्व घेऊन गेली अनेक वर्षे संस्थेशी जोडलेली आहेत. माजी महापौर डॉ. शुभा राऊळ, नाट्य व चित्रपट सृष्टीतील अनेक कलाकार उदा. सुकन्या कुलकर्णी/मोने, सुचित्रा बांदेकर, नीलकांती पाटेकर, मधुरा वेलणकर, अरुण नलावडे, इला भाटे, जेष्ठ रंगकर्मी उपेंद्र दाते, हृषिकेश जोशी, प्रसिध्द अकोर्डीअन वादक सुराज साठे, रेडिओ संवादक गणेश आचवल, रश्मी आमडेकर, तरुण गायक विश्वजित बोरवणकर असे अनेक.
- जून २०२० पासून (कोविड नंतरच्या काळात) मुंबई वितरण केंद्रामध्ये मागणीपत्रक पूर्णतः ऑनलाईन भरण्यास सुरुवात झाली. डिजिटलायझेशनच्या अनुषंगाने सभासदांना आणि आपल्या अकाउंटिंगच्या दृष्टीने सुलभ होण्यासाठी जास्तीत जास्त सभासदांना ऑनलाईन पेमेन्ट करण्यास प्रवृत्त करण्यात आले. जास्तीत जास्त सभासदांनी NACH प्रणालीचा अवलंब करावा यासाठी विभागवार प्रयत्न करण्यात आले.
- मुंबईमध्ये सध्या पुनर्विकासाचे काम जोरदार चालू आहे. पुनर्विकासामुळे बरेचसे संघ बंद होत असताना, सभासदांची गैरसोय होऊ नये व ते संस्थेशी जोडले राहावे यासाठी ऑनलाईन वाटप व्यवस्थेचा अवलंब करण्यात आला. ज्यामुळे ठराविक जागेवर, ठराविक वेळी सभासदांना सामानाचे वाटप सुरू केले. त्याला सभासदांचा



उत्तम प्रतिसाद मिळतो आहे.

• तरुण पिढीला वितरणाशी जोडले ठेवायचे असेल तर बदलत्या काळानुसार वितरण व्यवस्थेत बदल करणे आवश्यक आहे, त्यानुसार वैयक्तिक सामानाचे पॅकिंग कशा प्रकारे देता येईल? तसेच वितरण केंद्रातील व्यवस्था आणि असलेलं मनुष्यबळ यांचा योग्य वापर कसा करता येईल, यावर अभ्यास चालू आहे.

पत्ता :

मुंबई ग्राहक पंचायत - मुंबई वितरण
ग्राहक भवन, संत ज्ञानेश्वर मार्ग,
कूपर हॉस्पिटलच्या मागे, जे.व्ही.पी.डी. मार्केट,
विलेपार्ले पश्चिम, मुंबई - ४०० ०५६

संपर्क:

प्रभाकर गवाणे - अध्यक्ष ९९६९४९६३९५,
अर्चना पानगांवकर - कार्यवाह ९८१९३५३१३३,
शीला देवळेकर - खजिनदार ९८६९४८६७६०

विस्ताराचे श्रीस्थानक ठाणे

मुंबई ग्राहक पंचायतीची वितरण व्यवस्था सुरुवातीला मुंबई पुरतीच सीमित होती. दरम्यान ठाण्यातून ११ संघ १९८५ पासून या वितरण व्यवस्थेत सामील झाले. मुंबई (पार्ले गोडाऊन) येथून सर्व संघ मिळून मासिक सामान घेऊन येत व एकत्रित वाटप करित होते.

वसुधा चाचड, खरेदी अध्यक्षा ठाण्यात राहावयास आल्यानंतर त्यांनी १९९२ साली पंचायत पेठेचे आयोजन ठाण्यात केले. या पेठे दरम्यान वितरणाची माहिती ग्राहकांना देण्यात आली. त्यामुळे ३०-३५ कार्यकर्ते पेठेत सहभागी

झाले. ठाण्यातील ग्राहक सभासदांना वितरण व्यवस्था सुरु करण्याबाबत कार्यकर्त्यांमध्ये एकमत झाले व मध्यवर्तीकडे पाठपुरावा केला. त्यासाठी कमळाकर पेंडसे सरांनी प्रोत्साहन दिले. परिणामी अध्यक्ष मा. गंगाधरराव गाडगीळ यांच्या विशेष अनुमतीने ठाणे ग्राहक महासंघाची स्थापना २३ मार्च १९९३ रोजी करण्यात आली. अल्पावधीतच ठाणे, वसई, रायगड, रत्नागिरी, पालघर येथे प्रयत्नपूर्वक नवीन ग्राहक संघ स्थापन करण्यात आले व संस्थेचे कार्यक्षेत्र मुंबई बाहेर विस्तारले.

सुरुवातीला सभासदांकडून रु.२५०/- अनामत रक्कम घेण्यात आली व त्यातून १.३३ लाख रु. जमा झाले. नंदनवन इस्टेट तीन हात नाका येथे भाडेतत्वावर जागा घेऊन वितरण केंद्र सुरु केले व जमा ठेवीतूनच मासिक खरेदी, वाटप व्यवहार सुरु झाला. कालांतराने सभासदांना ठेवी परत करण्यात आल्या.

ठाणे ग्राहक महासंघाचे डॉ. दिगंबर बेहरे हे पहिले कार्याध्यक्ष होते. वसुधा चाचड, सर्वश्री माधव आयाचित, मोहन परांजपे, आहिरे, सुनील पवार, डॉ. सुषमा नातू, अरुंधती रानडे, कै. शैलजा देसाई, ज्योती लिमये कै. शैलजा जोशी, नीला बागवे, मिनल आयाचित, छाया नाबर, अलका पुरोहित, कै. वि. गो. फडके, कै. पत्की, उज्वल जोशी, नंदू गोखले व अजित हेलेंकर, ह. पा. देसाई (१९९५ पासून) इ. कार्यकर्त्यांनी ठाणे वितरण केंद्र उभारणी व वाढीसाठी सुरवातीला योगदान दिले. कमलाकर पेंडसेसर, विनायकराव लेले, अरविंद दिघे, गोविलकर यांचे कायम मार्गदर्शन



प्रोत्साहन व सहकार्य मिळाले.

मार्च १९९५ मध्ये कार्यकर्ता मेळाव्यात वितरण व विभाग स्वतंत्र कार्यकारिणी समिती गठीत करण्यात आल्या व चळवळीचे काम ठाणे विभागाद्वारे डॉ. बेहेरे व डॉ. सुषमा नातू यांचे नेतृत्वाखाली स्वतंत्रपणे सुरू झाले. कै. माधव आयाचित कार्याध्यक्ष व कै. मोहन परांजपे कार्यवाह म्हणून ठाणे ग्राहक महासंघाचे काम पाहू लागले.

संघवाढीसाठी ठाणे शहर परिसर, डोंबिवली कल्याण, बदलापूर, नवी मुंबई, पालघर (बोर्डी), वसई, पेण, पनवेल, महाड, केळशी आंजर्लें इ. भागात अनेक नवीन ग्राहक संघ स्थापन केले. दरम्यान पालघर, वसई, रायगड वितरण केंद्र सुरू झाल्याने त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील संघ वर्ग करण्यात आले, व ठाणे वितरण केंद्रात नवीन संघ वाढविले. कार्य सुलभतेसाठी वितरण केंद्र कार्यपध्दती पुस्तिका तयार करण्यात आली.

ठाणे ग्राहक महासंघासाठी वाशीवरून खरेदी केलेला माल थेट वितरण केंद्रात येण्याची व्यवस्था होती व आजही आहे. ठाणे वितरण केंद्रासाठी मा. मधुकरराव मंत्री यांच्या प्रयत्नाने ठाणे महानगरपालिकेकडून सुरुवातीला पाच वर्षांसाठी व त्यानंतर २५ वर्षांसाठी शाहू मार्केट बेसमेंट येथील १५०० चौ. फुटाचा गाळा भाडे करारावर मिळाला. शाहू मार्केटचा पुनर्विकास प्रस्तावित असून संस्थेला नवीन जागेतही गाळा मिळणे अपेक्षित आहे. सध्या ठाणे वितरण केंद्राचे कामकाज भास्कर कॉलनी नौपाडा येथील भाडे करारावरील गोडाऊन वरून केले जाते.

वेळोवेळी वितरण व्यवस्था व कार्यपध्दतीत/ कामकाजात बदल, सुधारणा करण्यात आल्या. २००२-०३ पासून मागणीपत्रक एकत्रीकरण व वैयक्तिक बिले तसेच २००४-०५ पासून संपूर्णपणे संगणकीय कामकाज होऊ लागले. आधुनिक तंत्रज्ञानाची कास धरून ऑनलाईन मागणीपत्रके २०१९-२० पासूनच अनिवार्य करण्यात आली. तसेच ऑनलाईन पेमेंट गेटवेद्वारे डिसेंबर २०२१ पासून मासिक बिल पेमेंट ऑनलाईन भरणे करण्याची सुविधा सभासदांना उपलब्ध करून देण्यात आली.

कार्यक्षेत्र ठाणे शहर परिसर डोंबिवली, कल्याण, बदलापूर, नवी मुंबई, उलवे, टिटवाळा, भिवंडी, व अंबरनाथ, ठाणे शहर (परिसरातील) संघांना संघ पोहोच वाटप केले जाते. केवळ बदलापूर व कल्याण मधील संघ

वितरण केंद्रातून आपल्या वाहनाद्वारे सामान घेऊन जातात. त्यांना वाहतूक खर्चापोटी खरेदीवर १% सूट दिली जाते.

दरमहा ४ तारखेला मासिक बिले देणे व कापडी पिशव्या जमा करण्यासाठी ठाणे शहरातील सर्व ग्राहक संघांना वितरण केंद्रात प्रत्यक्ष यावे लागते. परिणामी सर्वच संघप्रमुख सभासदांशी कायम संवाद रहातो. प्रश्न/अडचणींची त्वरित दखल घेऊन निराकरण केले जाते.

ठाणे वितरण केंद्रातील कर्मचाऱ्यांना सुवर्णमहोत्सवी वर्षानिमित्ताने गणवेश देण्यात आला. तसेच कार्यकर्ते व कर्मचाऱ्यांच्या एकत्रित सहलीचे आयोजन करण्यात आले. ठाणे येथील पेठेत वितरण स्टॉल नेहमीच असतो.

मार्च २०२६ अखेर ठाणे वितरण केंद्रात ३१६ ग्राहक संघ व ४,४५१ सभासद आहेत.

मा. डॉ. अनिल काकोडकर व नगरसेवक सुनेश जोशी, संजय वाघुले यांचे कुटुंबिय तसेच स्वाती रणदिवे (सदस्य बाल न्यायालय, ठाणे), केतकी खरे (सरकारी कामगार अधिकारी नाशिक शहर), संपदा वागळे (अत्रे कट्टा प्रमुख) अशा प्रतिष्ठित व्यक्ती सभासद आहेत.

ठाणे वितरण केंद्राद्वारे ४,५०० ग्राहक कायमस्वरूपी चळवळीशी जोडले गेले आहेत. विभागातर्फे नियमितपणे चळवळीचे काम सुरू आहे. ठाणे वितरण केंद्रात सध्या दहा कार्यकर्ते सहभागी आहेत. तीन कार्यकर्ते नियमित सक्रीय आहेत.

ठाणे वितरण केंद्र पत्ता-: मुंबई ग्राहक पंचायत ठाणे वितरण केंद्र पद्मनाभ को-ऑपरेटिव्ह हाऊसिंग सोसायटी लि. तळघर, भास्कर कॉलनी एम.जी. रोड, नौपाडा ठाणे-पश्चिम - ४००६०२. फोन नंबर - ८७७९००३४२८.

इमेल- mgpthanevitaran@gmail.com

संपर्क- प्रभाकर गवाणे - ९९६९४९६३९५,

कौस्तुभ सुळे - ९९२०१००९३६

कोकणभर व्यापलेले रायगड वितरण केंद्र

सन १९९१ साली मुंबई ग्राहक पंचायत या संस्थेद्वारे पेणमध्ये प्रथमच ग्राहक संघ स्थापन होऊन सामान वितरणाचे छोटे रोपटे रुजले आणि तो वृक्ष जवळ जवळ २०० सभासदांपर्यंत वाढला. त्यासाठी कै. शंकर जोशी, कै. प्रकाश आपटे, अभय जोशी, श्री. व सौ. अनिल जोग, मेधा देवधर, सुधीर तावरे, मनोज कुळकर्णी, दिलीप बापट,

विनायक ओक आणि इतर सभासदांनी अथक प्रयास केले.

२००८ साली मुंबई ग्राहक पंचायतीचे संचालक मंडळ आणि श्रीवर्धनचे श्री. गंद्रे तसेच दापोलीचे श्री. वैद्यसर यांच्या पुढाकाराने पेणमध्ये ०२ ऑक्टोबर २००८ साली रायगड वितरण केंद्राची स्थापना झाली. सुरुवातीला ८७ संघ १८२५ सभासद वितरणात सहभागी होते. सुरवातीस मालाचे लोडिंग व अनलोडिंग करण्याकरिता सभासदांचा सहभाग होता. मार्च २०२६ अखेर २९३ संघ व ३,३२५



सभासद आज वितरणात सहभागी आहेत. वितरणाची मासिक उलाढाल रुपये ८५ लाख आहे. दिवसेंदिवस नवनवीन संघ वाढतच आहेत. सध्या पनवेलपासून रत्नागिरी पर्यंतच्या संघांना सामान वाटप केले जाते. रायगड वितरण केंद्रात वासंती देव, अहिल्या महिला मंडळ पेण आणि गणेश मुर्तिकार श्रीकांत देवधर या प्रसिध्द व्यक्ती सभासद आहेत.

सध्या ८० टक्के सभासद मागणीपत्रक ऑनलाईन भरत असून ते १००% करण्याचे उद्दिष्ट आहे. तसेच दोन महिन्यांनंतर वैयक्तिक ऑनलाईन बील भरण्यासाठी नॅच प्रणालीचा वापर केला जाणार आहे.

रायगड वितरण केंद्राची खासियत म्हणजे सर्व संघांना सामान पोच न करता (पनवेल ते रत्नागिरी) ते संघ स्वतः आपापले सामान घेऊन जातात. वितरण केंद्रातील कामकाज चालवताना काही अडचणी आल्यास त्यावर चर्चा करून व आवश्यकता असल्यास मध्यवर्तीशी संपर्कात राहून अडचणीचे निराकरण केले जाते. त्यासाठी

केंद्रप्रमुख, सहाय्यक केंद्रप्रमुख यांची खूपच मदत होते. संचालक मंडळातील चार ते पाच सदस्य रोज वितरण केंद्रात जातातच, शिवाय पाच सदस्यांची वितरण देखरेख समितीही कार्यरत आहे.

सभासद संपर्कासाठी प्रत्येक संघांचा स्वतंत्र व्हाॅट्सअप ग्रुप असून सर्व संघप्रमुखांचा एक ग्रुप केलेला आहे. संघप्रमुखांशी दर चार महिन्यांनी बैठक आयोजित केली जाते. तसेच दरवर्षी मेळावा घेतला जातो.

पेणला यावर्षी जानेवारी महिन्यात मुंबई ग्राहक पंचायतीतर्फे ग्राहक पंचायत पेठ भरविण्यात आली होती. त्यामध्ये वितरणाचा व जागो ग्राहकचा स्टॉल ठेवलेला होता. वितरणाच्या स्टॉलतर्फे रायगड वितरण केंद्राचे माहितीपत्रक देण्यात आले व सामान विक्री करण्यात आली. जागो ग्राहक स्टॉलतर्फे मंगला गाडगीळ व नेहा जोशी यांनी अनुक्रमे पेण शिक्षण महिला समितीची शाळा व कोनायसन्स शाळा अशा दोन्ही शाळेतील सातवी ते नववीच्या विद्यार्थ्यांसाठी शैक्षणिक शिबीर घेतले. सभासद वाढीसाठी ग्राहक पेठेचा उपयोग छान झाला.

नवीन सभासद होण्यासाठी संपर्क प्रमुख - सुधीर तावरे, कार्योपाध्यक्ष - ९४२२४९३४९३, मनोज कुळकर्णी, कार्यवाह - ९९७५५९८८७३

रायगड वितरण केंद्राचा पत्ता - मुंबई ग्राहक पंचायत, रायगड वितरण केंद्र, पेण, गाळा नं. ३९/४० मार्केट यार्ड, कृषी उत्तन्न बाजार समिती, ता. पेण. जि. रायगड ४०२१०७

फोन नं. ७०६६०७६२९१

- सुधीर तावरे, कार्योपाध्यक्ष, रायगड वितरण केंद्र, पेण.

पालघर वितरण केंद्र

पालघर वितरण केंद्राची स्थापना २००४ मध्ये झाली. या वितरण केंद्राचे कार्यक्षेत्र वैतरणा ते सिलवासा इथपर्यंत आहे. सभासदांच्या सामानाचे वितरण हे त्यांनी दिलेल्या संघातील एखाद्या सभासदाच्या पत्त्यावर वितरण केंद्रातर्फे केले जाते. सभासदांच्या



सोयीसाठी पालघर वितरण केंद्राने ऑनलाईन मागणी पत्रक भरणे त्याच सोबत प्रत्येक सभासदाने त्याचं वाटपाचं बिल वैयक्तिकरित्या ऑनलाईन पध्दतीने भरण्याची सुविधा सुरू केली आहे. त्यामुळे सभासदांकडून मागणी पत्र घेणे, बिलाची रक्कम घेणे ही जी काम संघप्रमुखांना करावी लागत होती आता ती करावी लागत नाही तसेच बँकेत जाऊन संघाच्या बिलाची रक्कम भरण्याचे कामही आता सभासदांना करावे लागत नाही. बऱ्याच लोकांना मुंबई ग्राहक पंचायतीचे वाटपाचे सभासद होण्याची इच्छा असते पण वेळेअभावी ते होऊ शकत नव्हते अशा सभासदांसाठी पालघर वितरण केंद्राने वैयक्तिक सभासद करण्यास सुरुवात केली आहे. असे सभासद त्यांचे सामान स्वतः येऊन घेऊन जातात. संपूर्ण संघाची कार्यपध्दतीमध्ये वेळ देऊ शकत नसल्याने वैयक्तिक सभासदांना हे सोयीचे झाले आहे. संघप्रमुख आणि सभासद यांच्याशी संवाद टिकवून ठेवण्यासाठी वर्षा दोन वर्षांनी शिबिर स्वरूपाचा कार्यक्रम पालघर वितरण केंद्रातर्फे घेतला जातो. तिथे वितरणाबाबत, वितरण केंद्राच्या कामकाजाची किंवा एखाद्या नवीन उपक्रमाची माहिती दिली जाते तसेच संघप्रमुख किंवा सभासदांचे काही मनोगत, सूचना असल्यास त्यांना ते मांडण्याची विनंती केली जाते. मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या ग्राहक चळवळ या साठी पालघर विभाग ग्राहक पंचायत पेठ वर्षा सहल, बाल संस्कार शिबिर यासारखे उपक्रम वर्षभर करत असते. त्यासोबत बोईसर विभाग देखील वर्षभर विविध कार्यक्रम करत असतो. त्यामुळे सर्व सभासदांशी संपर्क ठेवणे शक्य होते. पालघर वितरण केंद्राचे कार्यकारिणी सदस्य उत्साहाने सहभाग घेत असतात. पालघर वितरण केंद्रात २४० संघ आणि २,९७९ सभासद आहेत. पालघर वितरण केंद्रासमोर स्पर्धा आणि आव्हानं भरपूर आहेत, त्यांना सामोरं जाण्यासाठी पालघर वितरण केंद्र प्रयत्नशील आहे.

पत्ता- मंदाकिनी अपा. तळमजला,
कमला पार्क, माहीम रोड, पालघर (प), जि. ठाणे
दूरध्वनी - ८५५४९२६४९४

कापडी पिशव्यांवर भर देणारे वसई वितरण केंद्र

ऑक्टोबर २००९ पर्यंत विरार विभागातील १५ संघांचे सामान ठाणे वितरण केंद्रातून दिले जात असे. त्यासाठी टेम्पो, सुपरवायझर व हमाल अशी व्यवस्था करावी लागे. यासाठी सभासदांच्या बिलावर सहा ते सात टक्के इतका अतिरिक्त खर्च प्रत्येक सभासदाला करावा लागे. शेवटच्या



संघाला सामान पोचवण्यासाठी रात्रीचे बारा एक वाजत असत. वस्तू कमी येणे, खराब वस्तू बदलून घेणे यात खूपच अडचणी येत असत. त्याचप्रमाणे वसई विभागातील संघ पार्ले गोडाऊन मधून सामान आणत असत व त्यांना सुध्दा अशाच अडचणी येत होत्या. याच समस्या सोडवण्यासाठी वसई, विरार येथील कार्यकर्त्यांनी एकत्र येऊन वसई तालुक्यासाठी वितरण केंद्र सुरू करण्यासाठी प्रयत्न केले. यात प्रामुख्याने गजानन वर्तक व कविता यंदे यांनी पुढाकार घेतला. त्यात त्यांना कै. श्री. अभ्यंकर, श्री. खेडेकर, मानसी नाईक, योगिता गवळी, मीना पवार, मीना चौधरी यासारख्या अनेक कार्यकर्त्यांचे सहकार्य लाभले.

कै. गुजराथी सरांच्या प्रोत्साहनामुळे व मार्गदर्शनामुळे नोव्हेंबर २००९ साली उमेळे, नायगाव येथील श्री. दहिवले यांच्या दुमजली घरात वितरण केंद्र सुरू झाले. वितरण केंद्र सुरू करण्यासाठी श्री. गंधे व मुकुंदराज कुलकर्णी यांचे देखील मार्गदर्शन लाभले. सामानाचे वितरण संघ पोच करत असल्यामुळे संघ वाढ सुरू झाली व वापरत असलेली जागा अपुरी पडू लागली, म्हणून उमेळ्यातीलच प्रवीण राऊत यांच्या बिल्डिंग मधील तळमजल्यावर वितरण केंद्र हलविले. संघ वाढीमुळे ही जागा सुध्दा अपुरी पडू लागली व नान भाट येथील मतेस लोपीस यांच्या जागेत वितरण केंद्र आले.

या जागेत पिण्याचे पाणी, नेहमी जाणारी लाईट तसेच पावसाळ्यात पाणी भरणे यांसारख्या अनेक समस्या येऊ लागल्या, म्हणून आटोळी येथील जॉन रॉड्रिक्स यांच्या जागेत २०२१ सालापासून आजतागायत वितरण केंद्र सुरू आहे.

वसई वितरण केंद्रातर्फे संपूर्ण वसई तालुका मिरा रोड व भाईंदर येथील सर्व संघांना संघ पोच सामान दिले जाते.

वसई वितरण केंद्रातर्फे गहू, तांदूळ व साखर ५ किलो साठीच फक्त कापडी पिशव्या वापरल्या जात नाहीत, तर दोन किलो साखर व एक किलो तूरडाळ साठी सुध्दा कापडी पिशव्या



वापरल्या जातात. या कापडी पिशव्यांवर मुंबई ग्राहक पंचायतीचा लोगो छापलेला आहे. वितरण केंद्रातील कामकाज सुरळीतपणे पार पडण्यासाठी सर्व कार्यकारिणी सदस्य तसेच कर्मचारी एकजुटीने काम करतात.

वसई वितरण केंद्र अंतर्गत विरार विभाग, वसई-नालासोपारा विभाग, आगाशी विभाग व मीरा-भाईंदर विभाग असे व्हॉट्सअप ग्रुप तयार केले आहेत. त्यामार्फत सभासदांशी संवाद साधला जातो. काही वेळा फोनवरून संपर्क केला जातो.

वसई येथील वर्तक सभागृहात मुंबई ग्राहक पंचायत पेठ भरवली जाते, तेव्हा वसई वितरण केंद्रातर्फे वितरणाचा स्टॉल लावला जातो. यावेळी वितरण केंद्रातील कार्यकर्ते येणाऱ्या लोकांना आपल्या वितरणातील वस्तूंची खासियत काय आहे, याबद्दल तसेच संस्थेच्या कार्याबद्दल माहिती देतात. संस्थेचे सभासद होण्यासाठी काय करावे लागते याविषयी मार्गदर्शन केले जाते.

वसई वितरण केंद्रात २,४६७ सभासद व २३९ संघ आहेत. डॉक्टर हेमंत जोशी बालरोगतज्ज्ञ हे विरार विभागाचे अध्यक्ष आहेत. प्रसिध्द लेखिका वीणा गवाणकर वसई विभागाच्या अध्यक्ष आहेत. आत्ताच नवीन नियुक्त झालेले वसई विरार महानगरपालिकेचे महापौर अजीव पाटील यांच्या पत्नी आपल्या सभासद आहेत.

विरार मधील स्त्री रोग तज्ज्ञ डॉ. देसाई बालरोगतज्ज्ञ

डॉक्टर बारोट, डॉ. मुजुमदार, डॉ. दंडवते डॉ. मसुरकर, चार्टर्ड अकाउंटंट आशुतोष विद्वंस, तसेच वसईतील माजी नगराध्यक्ष श्रध्दा गवाणकर, माजी नगरसेवक संतोष वळवळीकर यांसारखे अनेक मान्यवर आपले सभासद आहेत.

वसई वितरण केंद्रातर्फे सभासदांना ऑनलाईन मागणीपत्रक भरणे व बिल भरणे तसेच क्यू आर कोडने बिल भरण्याची सुविधा उपलब्ध केलेली आहे. तसेच कर्मचाऱ्यांच्या उपस्थितीसाठी बायोमेट्रिक मशीन लावले आहे.

भविष्यामध्ये सभासदांचे वैयक्तिक सामान पॅक करून वितरण करण्याचा विचार करत आहोत. त्यासाठी सुरुवातीला प्रतिनिधिक तत्त्वावर काही सीनियर सिटीजनचे जे संघ आहेत त्यांना वैयक्तिक वाटप करण्याची योजना आहे.

वसई वितरण केंद्रात सध्या १४ कार्यकर्ते काम करत आहेत. विरार विभाग व वसई-नालासोपारा विभाग वेगवेगळे उपक्रम राबवत असतात, त्यामुळे संस्थेची माहिती लोकांपर्यंत पोहोचते. उदाहरणार्थ कापडी पिशव्यांचा वापर, शुध्द दूध अधिकार, पर्यावरण पूरक गणेशोत्सव इत्यादी.

वसई वितरण केंद्र, आटोळी संजीवनी व्यसनमुक्ती केंद्राच्या खाली जांय व्हिला प्रकल्पाच्या पुढे, बोळींज नान भाट रोड, नालासोपारा पश्चिम पिन नंबर ४०१२०३

फोन नंबर ९२२५२०३०५४
e-mail:-mgpvasai@gmail.com
नवीन संघांसाठी संपर्क- प्रकाश पाटील
९८२२३२७३६०, कविता यंदे ८६०५१९९६४५

पुणे वितरण केंद्र

गुढीपाडवा, मार्च २०१८ मध्ये पुणे वितरण केंद्र सुरू झाले. शिवणे येथील गोडाऊनवर गुढी उभारायला संस्थेचे संस्थापक सदस्य अप्पासाहेब गोडबोले स्वतः हजर होते. २०१२ पासून छया वारंगे यांनी पुण्यात संघनिर्मिती सुरू केली होती. हिंजवडी ते हडपसर विस्तार असलेल्या





पुण्यात कोथरूड आणि शहर भागात जास्त संघ आहेत.
Weight fill machines, sealing machines,
roaster, CCTV, Attendance Machine. अशी
अद्ययावत मशिनरी पुणे वितरण केंद्रात आहे. कार्यकर्ते,
वितरण समिती सदस्य केंद्रात कायम मदतीला येतात.
दरवर्षी संघप्रमुखांची सभा घेतली जाते, ज्यामध्ये

वितरण समिती आणि संघप्रमुख, संघ सभासद यांच्यातील
संवाद असतो. चर्चा, प्रश्नोत्तरे, सूचना यांची देवाणघेवाण
होते.

पुणे येथील पंचायत पेठेत वितरणाचा स्टॉल असतो.

याचा संघवाढीसाठी खूप फायदा होतो. शालेय
विद्यार्थ्यांना घेऊन जागो ग्राहक स्टॉल चालविला जातो.
त्याची सुरुवात पुणे पेठेत झाली आणि ती कल्पना सर्वांना
आवडली.

११० संघ आणि सुमारे १,५५० सभासद आहेत.

एप्रिल २०२५ पासून सगळ्या सभासदांना razorpay द्वारे
payment उपलब्ध करून देण्यात आले आहे.

पत्ता : ८२/१, धावडे पाटील इंडस्ट्रीयल इस्टेट,

NDA रोड, शिवणे, पुणे

मोबाईल : ९५७९९२५४५१

१५ मार्च- ठाण्यात जागो ग्राहक

- स्नेहल नाडकर्णी, ठाणे विभाग

१५ मार्च जागतिक ग्राहक दिनाचे औचित्य साधून
मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या ठाणे वितरण केंद्राच्या वतीने,
संघवाढीच्या दृष्टीने व ग्राहकांचे प्रबोधन करण्याच्या
उद्देशाने 'जागो ग्राहक स्टॉल'चे आयोजन स्वामी समर्थ

मठ, ठाणे, येथे घरगुती उद्योजकांच्या प्रदर्शनात दिवसभर
करण्यात आले.

संस्थेचे कार्योपाध्यक्ष व ठाणे वितरण केंद्राचे
कार्याध्यक्ष प्रभाकर गवाणे यांच्या मार्गदर्शनाखाली,

त्यांच्या उपस्थितीत हा उपक्रम संपन्न झाला.
ठाणे वितरण विभागाचे कार्यवाह कौस्तुभ सुळे,
खजिनदार उल्का वेलणकर व सुनील कुंटे तसेच
संघटन विभागाच्या कार्यवाह वर्षा भुर्के व स्नेहल
नाडकर्णी या कार्यकर्त्यांनी उपक्रमात सक्रिय
सहभाग घेतला.

जागतिक ग्राहक दिनाच्या थीमचे उद्दिष्ट
प्रश्नमंजुषेच्या माध्यमातून ग्राहकांना सांगण्यात
आले. बालग्राहकांनीही प्रश्नमंजुषा सोडवून
उत्सुकतेने उत्तरे जाणून घेतली. पर्यावरण रक्षणाचे
महत्त्व बिंबवण्याच्या उद्देशाने स्टॉलला भेट देणाऱ्या
ग्राहकांना कापडी पिशव्यांचे वाटप करण्यात आले.



आमदार मा. श्री. संजय केळकर यांची आपल्या स्टॉलला सदिच्छा भेट

©

....पान क्र. २ वरून)

ग्राहकाभिमुख, रंगतदार पेठ संमेलन !

महिलांना आपल्याकडील कपड्यांची मदत केली. नैमित्तिक भरणान्या पेठा आणि सेतू बांधा रे या उपक्रमातील गाळेधारक यांच्यामध्ये असा अनोखा पूल या निमित्ताने बांधला गेला. नाशिक येथील घरकुल ही संस्था विकलांग मुलींसाठी काम करते, तीदेखील या उपक्रमामुळे जोडली गेली आहे. येथील मुलींनी बनविलेले नाचणीचे पापड आपण आपल्या वाटप व्यवस्थेतून देणार आहोत. “अशा प्रकारे हे सामाजिक कार्य दिवसेंदिवस वृद्धिंगत होत आहे, याचा मला खूप आनंद होतो,” असे अनुराधाताई म्हणाल्या.

सामाजिक योगदानाबद्दल वासंतीताई देव (अहिल्या महिला मंडळ), विद्याताई फडके (घरकुल), सुलभा धोंडे आणि रश्मी पवार यांचा विशेष सन्मान प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते करण्यात आला. तसेच, ठाणे महानगरपालिका निवडणुकीत नगरसेविका म्हणून निवडून आलेल्या संस्थेच्या कार्यकर्त्या शुचिता पाटणकर यांचाही विशेष सत्कार अॅड. शिरीष देशपांडे यांच्या हस्ते करण्यात आला. या संपूर्ण कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन नेहा जोशी यांनी नेटकेपणाने केले.

चितळे पॅटर्न: गप्पा आणि मार्गदर्शन

यानंतर कार्यक्रमाचे मुख्य आकर्षण ठरल्या श्री. गिरीश चितळे यांच्याशी दिलखुलास गप्पा. ग्राहक तितुका मेळवावा या मुखपत्राच्या संपादिका शुभदा चौकर यांनी अत्यंत खुमासदार शैलीत या गप्पा रंगवल्या.

ग्राहकांनी ग्राहकांसाठी चालवलेली चळवळ अशा शब्दांत गिरीशजींनी मुंबई ग्राहक पंचायतीचा गौरव केला. चितळे उद्योगाच्या प्रवासाविषयी बोलताना ते म्हणाले की, १९३९ च्या सुमारास त्यांच्या आजोबांनी केवळ स्वतःचा विचार न करता गावातील सर्व शेतकऱ्यांच्या दुधाला योग्य भाव मिळावा, या उद्देशाने दूध संकलन सुरू केले. १९७०-७२ च्या दुष्काळात व्यवसाय टिकवण्यासाठी चितळ्यांच्या दुसऱ्या पिढीने गुजरातमधील बाकरवडी महाराष्ट्रीयन चवीत लपेटून खुसखुशीत केली आणि व्यवसायाला नवीन आयाम दिला.

उद्योजकतेची काही महत्त्वाची सूत्रे त्यांनी सांगितली. परंपरा जपत उत्पादनांत आधुनिक बदल करणे आवश्यक आहे (उदा. साध्या लोण्यासोबत सॉल्टेड बटर), दूध हा नाशिवंत पदार्थ असल्याने दर्जा टिकवण्यासाठी जेनेटिक्स



आणि यांत्रिकीकरणाची कशी मदत घेतली जाते, “ज्या दिवशी दुधात पाणी घालून धंदा करावासा वाटेल, त्या दिवशी तो बंद करा,” ही आजोबांची शिकवण त्यांनी आजही कशी जपली आहे, ग्राहक तुमच्याकडे दर्जासाठी सातत्याने येतात, तेव्हा ब्रँड कसा तयार होतो, चार पिढ्या एकाच उद्योगात असतांना प्रत्येकाला कशी स्वतंत्र स्पेस द्यावी लागते, पुढच्या पिढीतील मुले स्वखुशीने या उद्योगात आली कारण त्यांनी त्यांच्या घरातून केलेली अनुभवांची व विचारांची पेरणी... अशा अनेक टिप्स त्यांच्या बोलण्यातून मिळाल्या.

गिरीशजींनी सुचवले की, मुंबई ग्राहक पंचायतीने ग्लोबल ग्राहक पंचायत पेठ (GGP) भरवावी, ज्यामध्ये चितळे समूह सहभागी व्हायला उत्सुक असेल.

अध्यक्षीय मनोगत आणि समारोप

अध्यक्षीय भाषणात अॅड. शिरीष देशपांडे म्हणाले की, चितळे समूहाचा व्यवसाय हे कौटुंबिक व्यवसायाचे एक उत्तम प्रारूप आहे. दोन वर्षांपूर्वी UNCTAD च्या परिषदेत ग्राहक पंचायतीच्या मॉडेलचे कौतुक झाले, ही आपल्यासाठी अभिमानाची बाब आहे. वर्षभर कार्यमग्न असणाऱ्या पेठ समितीचे त्यांनी विशेष कौतुक केले.

कार्यक्रमाच्या शेवटी पेठ समिती सदस्य, शुभदा चौकर आणि कार्यालयीन मदतनीस सचिन नाईक यांचा सन्मान करण्यात आला. आभार अनघा आचरेकर यांनी मानले.

त्यानंतर या सुखांनो या हा बहारदार सांगितिक कार्यक्रम सादर झाला. विघ्नेश जोशी यांचे निवेदन, अजित परब व सोनाली कर्णिक यांचे गायन आणि प्रशांत लळीत यांचे संगीत संयोजन असलेला हा लोकप्रिय गाण्यांचा कार्यक्रम सर्वांना भावला. राष्ट्रगीत आणि सुग्रास भोजनाने या रंगतदार समारंभाची सांगता झाली. ©



ठाणे विभागाचा वार्षिक मेळावा उत्साहात

- वर्षा भुके, ठाणे

२२ फेब्रुवारी या दिवशी मराठी ग्रंथ संग्रहालय, 'ग.ल. सभागृह' ठाणे येथे ११० सभासदांच्या उपस्थितीत संपन्न झाला.

कार्यक्रमाची सुरुवात प्रमुख पाहुण्या शुभदा चौकर व ठाणे विभागाच्या अध्यक्षा मीनल टिपणीस यांच्या हस्ते दीप प्रज्वलन, गणेश पूजनाने झाली. अमुला केणी हिने ईशस्तवन केले. वर्षभरातील ठाणे विभागाने राबवलेल्या उपक्रमांचे अहवाल वाचन करण्यात आले.

ठाणे विभागाच्या अध्यक्षा मिनल टिपणीस यांनी आपल्या मनोगतात आपल्या संस्थेच्या चळवळी व मोहिमांबद्दल सभासदांना माहिती सांगितली.

प्रमुख पाहुण्या शुभदा चौकर यांनी गेल्या काही वर्षात कॅन्झुमरिझमचा झपाटा व ग्राहक विश्व प्रचंड वेगाने बदलत गेले हे सांगितले. इंटरनेट, सोशल मीडिया, वेगवेगळी ऑप यामुळे ग्राहक खरेदीच्या जाळ्यात अडकतो. आणि त्याच्या अतिवापरामुळे एकटा पडतो. आपल्या संस्थेच्या सभासदत्वाने व वितरणाच्या अनोख्या मॉडेलमुळे सण, ऋतु याचा विचार करून अनावश्यक खरेदी टाळली जाते. AI बद्दल बोलताना त्या म्हणाल्या की आपली नैसर्गिक बुद्धिमत्ता व विवेक शक्तीचा वापर करून ह्या नविन नविन तंत्रज्ञानाचा वापर समाजहिताच्या दृष्टीने करावा. स्वतःच्या कॅन्झुमरिझमचा विचार करून, सजग ग्राहक व्हावे.

गेली २५ वर्षे आपल्या संस्थेत कार्यरत असलेल्या ज्येष्ठ कार्यकर्त्या रोहिणी भावे यांनी वयाची ८० वर्षे पूर्ण केली त्या निमित्ताने त्यांचा सत्कार करण्यात आला.

चित्रकला व घोषवाक्य स्पर्धेतील विद्यार्थ्यांना व सभासदांना पारितोषिक देण्यात आली.

पंचवीस वर्षे वितरणामध्ये सेवा देणाऱ्या कर्मचाऱ्यांचा सत्कार करण्यात आला तसेच संघ स्थापनेसाठी व सभासद संख्या वाढवण्यासाठी प्रयत्न केलेल्या संघप्रमुखांचाही यावेळी सत्कार करण्यात आला.

या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष प्रभाकर गवाणे यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात सभासदांना आवाहन केले की संघ वाढवण्यासाठी सभासद वाढवण्यासाठी प्रयत्न करावेत. त्याचे नक्कीच कौतुक करण्यात येईल.

त्यानंतर संक्रमण ह्या मनोरंजनात्मक कार्यक्रमाचे



उजवीकडून श्री. सुळे, श्री. गवाणे, ठाणे वितरण केंद्रात २५ वर्षे सेवा पूर्ण करणारे कर्मचारी उजवीकडून तिसरे विठ्ठल सहाणे, अर्चना कानडे, सविता जगताप. प्रमुख पाहुण्या शुभदा चौकर, मिनल टिपणीस, अकोलकर, श्री. कुंटे.

सादरीकरण झाले.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन वर्षा भुके, अहवाल वाचन नेहा बर्वे, पाहुण्यांची ओळख कार्याध्यक्षा हिरा अकोलकर, आभार प्रदर्शन रोहिणी भावे यांनी केले.

©

तारापूरला ग्राहक प्रबोधन

निरामय ज्येष्ठ नागरिक संघ तारापूर यांच्यातर्फे ज्येष्ठ नागरिकांना ग्राहक हिताची माहिती देण्यासाठी २७ फेब्रुवारीला कार्यक्रम आयोजित केला होता.

प्रमुख वक्ते म्हणून वैशाली पारवेकर यांना निमंत्रित केले होते. उपस्थितांमधील सर्व ज्येष्ठ नागरिक अतिशय चौकस होते. त्या



ठिकाणी ISI mark, FSSAI mark, Silk mark, HUID numbशी विषयी माहिती दिली. विशेष म्हणजे BIS care app विषयी माहिती समजून सांगितली, त्या वेळी तेथील सर्व सभासदांनी ते ऑप डाऊनलोड करून कसे वापरायचे या विषयी जाणून घेतले. या कार्यक्रमात ३७ ज्येष्ठ नागरिक उपस्थित होते.

©

चेंबूर-कुर्ला-घाटकोपर विभागातील सभासदांचा वार्षिक मेळावा

- अनिल ठोसर, कार्यवाह, चेंबूर-कुर्ला-घाटकोपर विभाग

मुंबई ग्राहक पंचायत चेंबूर-कुर्ला-घाटकोपर विभागातील सभासदांचा वार्षिक मेळावा शनिवार २८ फेब्रुवारी रोजी चेंबूर येथील आचार्य मराठे महाविद्यालयाच्या सभागृहात मोठ्या उत्साहात संपन्न झाला. मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या शिक्षण विभागाची धुरा अनेक वर्ष सांभाळणाऱ्या ज्येष्ठ कार्यकर्त्या वसुंधरा देवधर या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी होत्या. ज्येष्ठ कार्यकर्ते व गिरगाव तक्रार मार्गदर्शन केंद्राचे प्रमुख अभय दातार हे प्रमुख पाहुणे म्हणून लाभले होते.

सुमारे ६५ जण कार्यक्रमाला उपस्थित होते.

प्रमुख पाहुणे अभय दातार यांनी “बँकिंग विषयी सर्व काही” या विषया अंतर्गत बँकांचे विविध प्रकार, बँकेतील अकाउंटचे प्रकार, अकाउंट ऑपरेशनसाठीच्या विविध इन्स्ट्रक्शन त्यातील सूक्ष्म फरक, नव्याने जाहीर झालेली एकापेक्षा अधिक वारस नेमण्याची सुविधा, मुदत ठेवीचे प्रकार, वयस्कर लोकांसाठी काही ब्रॉचमध्ये उपलब्ध असलेली घरपोच बँकिंगची सुविधा, सीनियर सिटीजन व सुपर सीनियर सिटीजन यांना काही बँकांमध्ये मिळणारे अधिकचे व्याजदर अशा सर्व लोकांच्या जिवाळ्याच्या विषयावर सर्वांना संबोधित केले. बँकिंग व्यवहारांमध्ये विशेषतः ऑनलाईन व्यवहारांमध्ये आपली जर काही फसवणूक झाली तर ताबडतोब १९३० या नंबर वर संपर्क साधावा, असे त्यांनी आवाहन केले.

वसुंधरा देवधर यांनी सर्व उपस्थितांना ईमेल, मोबाईल, व्हॉट्सअप या सर्वांच्या आधीच्या काळाची सफर घडवून आणली. त्या म्हणाल्या की पूर्वी आपल्या ग्राहक भवनामध्ये पोस्ट कार्डावरती देखील लिहून लोक तक्रार पाठवत असत त्या वाचून समजून घेणे त्याला उत्तर देणे तसेच पोस्टकार्डावरती मजकूर लिहायला असलेली मर्यादित जागा यामुळे त्या मजकुरातून नेमकी तक्रार कशी शोधायची असाही प्रश्न पडे. तक्रार मार्गदर्शन या विषयातील माझ्या शिक्षणाची सुरुवात अशी झाली. तसेच टीव्हीवर दाखविल्या जाणाऱ्या विविध जाहिराती याचा आपल्या समाजामध्ये किती आणि कसा परिणाम होऊ शकतो या विचारांना चालना दिली ती त्यावेळी टीव्हीवर दाखविल्या जाणाऱ्या व्हिडिओकॉन या कंपनीच्या वॉशिंग



मशीनच्या जाहिरातीचा उल्लेख करून एका खेडेगावातील मराठी शाळेतील शिक्षकाने पाठविलेल्या पत्रामुळे. ते खेडेगाव असे होते जिथे नळाने पाणीपुरवठा होत नव्हता. या अनुभवातून जाहिरातविषयक कामाकडे ओढले गेले, असे त्या म्हणाल्या.

या दोघांच्या भाषणानंतर आभार प्रदर्शन व उपस्थितांना अल्पोपहार देण्यात आला. मेळाव्याच्या दुसऱ्या भागात डॉक्टर वर्षा बखले आणि निलेश सहस्रबुध्दे यांनी सुश्राव्य गाण्यांचा कार्यक्रम सादर केला. ©

अंड्यांवर सुध्दा एक्सपायरी डेट

देण्याची मागणी

आपण विकत घेतलेल्या खाद्यपदार्थांच्या पॅकेटवर त्या खाद्यपदार्थांचे उत्पादन झाल्याची तारीख आणि त्या खाद्य पदार्थांची सेवन करण्याची अंतिम तारीख म्हणजेच एक्सपायरी डेट आणि मॅन्युफॅक्चरिंग डेट छापण्याची कायद्याने बंधनकारक आहे. पण काही पदार्थ असेही असतात की ते आपण विकत घेतो आणि त्या पदार्थांवरून ते किती दिवस आपण वापरू शकतो ते बाहेरून कळत नाही. उदाहरणार्थ अंडी. अंडे नुसते पाहून ते किती दिवस चांगले राहिल हे आपल्याला कळत नाही. त्यामुळे काही वेळा अंडी खरेदी केल्यावर सुध्दा ती खराब झाली म्हणून टाकून द्यावी लागतात. हे टाळण्यासाठी उत्तर प्रदेश सरकारने विक्रेत्यांना १ एप्रिल २०२६ पासून अंड्यांवर एक्सपायरी डेट टाकणे अनिवार्य केले आहे. त्याचप्रमाणे महाराष्ट्र सरकारनेही अशीच सक्ती करावी अशी मागणी समाज माध्यमांवर केली जात आहे. यामुळे मुदतबाह्य अंड्यांची विक्री होणार नाही आणि ग्राहकांचे नुकसान टळेल.



७१वा
वर्धापन दिन
विशेषांक



वाचू आनंदे

मैत्री बँकिंगशी

लेखिक : वंदना धर्माधिकारी

प्रकाशक : सकाळ प्रकाशन

छापिल किंमत : ₹ ४५०/-

वाटपातील किंमत : ₹ ३२२/-

बँकिंग हे असे एक क्षेत्र आहे की ज्याच्याशी आपला संबंध येत असतो. या क्षेत्राचा आवाका तसा खूप मोठा. पण तरीही त्यातील निवडक बाबी आपण समजून घ्यायला हव्यात, जेणेकरून बँकेतील व्यवहार करताना आपल्याला फारशा अडचणी येणार नाहीत.

त्याचसाठी आम्ही आपल्या वाटपात या पुस्तकाची निवड केली आहे.

आपल्या 'रुपया' या चलनाची माहिती, नोटाबंदी, ठेवींचे प्रकार, वैयक्तिक, शेती, तसेच उद्योजकांसाठी असलेल्या कर्जाचे प्रकार, या जोडीनेच बँक देऊ करीत असलेल्या

(उदा. लॉकर्स) विविध सुविधांची माहितीही या पुस्तकात आहे. निवासी आणि अनिवासी भारतीय ही संकल्पना, डिजिटल व्यवहार हाताळतांना कोणती काळजी घ्यावी, नामांकन आणि मृत्यूपत्र यांची आवश्यकता, सहकारी बँका आणि पतसंस्था यांची माहिती, एकात्मिक बँकिंग लोकपाल योजनेत तक्रार कशी करावी, भारतीय रिझर्व्ह बँक या मध्यवर्ती बँकेची कार्यप्रणाली अशी विविध माहिती या पुस्तकात वाचायला मिळते.

बँकिंग क्षेत्रात वरचेवर बदल घडत असतात, नवीन नियमावली येत असते, हे लक्षात घेऊन वंदना धर्माधिकारी यांनी त्यांच्या या लोकप्रिय पुस्तकाची १३ वी आवृत्ती सादर केली आहे. सोपी भाषा, आपल्या परिचयाचे व्यवहार याच जोडीला आर्थिक क्षेत्राशी संबंधित काही महत्वाच्या संज्ञा आणि त्यांची लघुरूपेही त्यांनी या पुस्तकात दिली आहेत; त्यामुळे हे पुस्तक प्रत्येकाने आपल्या संग्रही ठेवायला हवे.

— अभय दातार



ग्राहक तितुका मेळावा

मिडिएशन प्रशिक्षण वर्ग

४ ते ८ मार्च रोजी एम.एन.एल.यु., पवई आणि मेन मिडिएशन सेंटर, मुंबई उच्च न्यायालय यांच्या सहकार्याने संस्थेच्या २० कार्यकर्त्यांसाठी/कंसिलिएटर्ससाठी ४० तासांचा मिडिएशन प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करण्यात आला होता. यासाठी दिल्लीहून ज्येष्ठ प्रशिक्षक अॅड. जे.पी. सिंग आणि विणा रल्ली आले होते. या प्रशिक्षण वर्गाच्या उद्घाटन समारंभाला विद्यापीठाचे उपकुलगुरु डॉ. उके, मेन मिडिएशन सेंटर श्री. सलमान आझमी, श्री. कुंभोजकर, महारेरा संचालक श्री. सुधाकर देशमुख आणि कार्याध्यक्ष शिरीष देशपांडे उपस्थित होते. सर्व २० कार्यकर्त्यांनी हे प्रशिक्षण यशस्वीपणे पूर्ण केले. या सर्व कार्यकर्त्यांना पाचव्या दिवशी मेन मिडिएशन सेंटरतर्फे प्रमाणपत्रे वितरीत करण्यात आली. या सर्व प्रशिक्षणार्थींना मेन मिडिएशन सेंटरतर्फे उच्च न्यायालयाच्या मेडिएटर्सच्या पॅनेलवर empanel करण्याची तयारी दर्शवली आहे. परंतु या सर्वांनी त्याआधी प्रत्यक्ष मिडिएशन कसे चालते यासाठी इंटरशिप करण्याची तयारी दाखवली असून तसा प्रस्ताव आपण मेन मिडिएशन सेंटरला दिला आहे.

या संपूर्ण प्रशिक्षण वर्गाची आयोजन करण्याची जबाबदारी शर्मिला रानडे यांनी उत्तमरित्या पार पाडली.

२० प्रशिक्षणार्थींची यादी पुढीलप्रमाणे- वृषाली आळतेकर, ममता आठल्ये, वीणा गोंधळेकर, योगेश जोशी, नेहा जोशी, किरण कारंजे, मिलिंद करंजकर, मनिषा कुलकर्णी, पंकज कुलकर्णी, प्रकाश मोडक, श्रीरंग पालंदे, अर्चना पानगांवकर, के.डी. परांजपे, गौरांगी पाटील, उदय पिंगळे, शर्मिला रानडे, पूर्णिमा राव, अनिल ठोसर, प्रसाद वाघ, मंगला गाडगीळ. ©





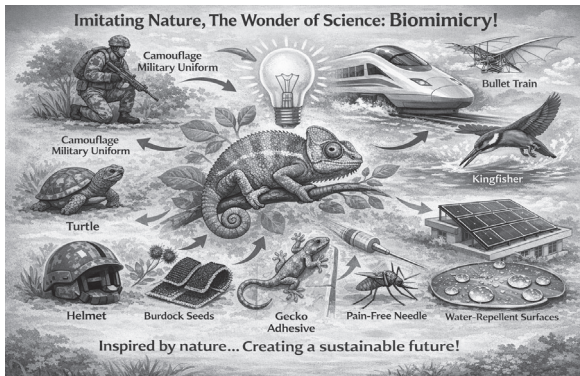
बालदूत

निसर्गाची नकल, विज्ञानाची कमाल: बायोमिमिक्री!

- नेहा जोशी

“ आपल्या घरातील बालग्राहकांसाठी हे खास सदर. लहानांनी हे वाचून मोठ्यांशी चर्चा करावी किंवा मोठ्यांनी लहानांना वाचून दाखवत गप्पा माराव्या, असे लेख या सदरात वाचायला मिळतात. ”

हॅलो, माझ्या बालमित्रांनो. लवकरच तुमच्या परीक्षा संपवून तुम्हाला उन्हाळी सुट्टी लागेल. सुट्टीत तुम्ही पर्यटनासाठी फिरायला किंवा गावाला जाल. त्यानिमित्ताने तुम्हाला निसर्ग न्याहाळण्याची संधी मिळेल. मानव अनेक गोष्टी निसर्गाकडून शिकतो किंवा निसर्गातून प्रेरणा घेउन नवनवीन शोध लावतो. उदाहरणार्थ आपल्या सुरक्षेसाठी सरडा त्या वातावरणातील पानाचा, रंगाचा रंग धारण करतात. तसेच शिकार करताना पण स्वतःला लपविण्यासाठी सरडा रंग बदलतो. तसेच वातावरणातील तापमानाशी जुळवून घेताना उन्हाळ्यात शरीर थंड राहावे किंवा थंडीत शरीर गरम राहावे यासाठी सरडा त्वचेचा रंग बदलू शकतो. नुकत्याच करण्यात आलेल्या एका रिसर्चनुसार सरडा भावना राग, भीती दाखविण्यासाठी सुद्धा रंग बदलतो.



सौजन्य - AI ChatGPT

इतकेच नाही तर मूड नुसार देखील त्याला रंग बदलता येतात. यामागील वैज्ञानिक कारण सरड्याच्या त्वचेच्या संरचनेत दडलेले आहे. सरड्याच्या त्वचेवर फोटोनिक क्रिस्टल्सचा थर असतो. या फोटोनिक क्रिस्टल्सचा थर प्रकाशाचे परावर्तन (रिफ्लेक्शन ऑफ लाईट) होण्यास कारणीभूत ठरते ज्यामुळेच सरड्याच्या रंग बदलेला दिसतो.

सरड्याच्या नैसर्गिक प्रकाश परावर्तित करण्याच्या क्षमतेचा अभ्यास करून सध्या संशोधक त्याच गुणधर्मासारखी कृत्रिम उत्पादने विकसित करत आहेत.

या तंत्रज्ञानाचा सर्वात आशादायक उपयोगांपैकी एक म्हणजे लष्करी गणवेश! जर अशा स्वरूपाचा लष्करी गणवेश बनविता आला तर तो सैनिकांचे रक्षण आणि त्यांना शत्रू पासून लपवून करता येणारे स्वसंरक्षण ठरेल. या तंत्रज्ञानाचा दुसरा महत्त्वाचा उपयोग आधुनिक स्क्रीन आणि इलेक्ट्रॉनिक डिस्प्ले मध्ये होऊ शकतो. हे डिस्प्ले मोठ्या प्रमाणात ऊर्जा वापरतात कारण ते बॅकलाइट तंत्रज्ञानावर अवलंबून असतात. मात्र, सरड्यासारखी संरचना प्रेरित डिस्प्ले फोटोनिक क्रिस्टल्स रंगांचा वापर करून रंग निर्माण करू शकतात, ज्यामुळे अतिशय कमी ऊर्जा वापरणारे स्क्रीन तयार होऊ शकतात. यांचा उपयोग विविध इलेक्ट्रॉनिक उपकरणांमध्ये केला जाऊ शकतो. ज्यामुळे मोठ्या प्रमाणात ऊर्जेची बचत होऊ शकते.

या वैज्ञानिक प्रगतीमुळे अनेक प्रश्नांना उत्तरे मिळून आजचे आपले जीवन सुकर झाले आहे. यालाच बायोमिमिक्री (Biomimicry) असे म्हणतात. मानवी समस्यांवर शाश्वत (sustainable) उपाय



७१वा
वर्धापन दिन
विशेषांक

शोधण्यासाठी निसर्गातील रचना, प्रक्रिया आणि प्रणालींचे अनुकरण किंवा नक्कल करण्याचे शास्त्र म्हणजेच बायोमिम्क्री होय. बायो म्हणजे जीवन आणि मिम्क्री म्हणजे अनुकरण. अनेक वर्षे शास्त्रज्ञ, तंत्रज्ञ, अभ्यासक असे निसर्गातील अनुकरण करून अनेक शोध लावत आहेत. ज्यामुळे अनेक मानवोपयोगी उत्पादने निर्मित झाली.

- अगदी सोपे उदाहरण म्हणजे हेल्मेट. हेल्मेटची निर्मिती कासवापासून प्रेरित होऊन झाली आहे. कासवाच्या पाठीवरील आवरण कठीण असते शत्रूचा वास आला की कासव स्वसंरक्षणासाठी आपले डोके, चार पाय या आवरणाखाली लपविते. याचेच अनुकरण करून रस्त्यावर बाईक, सायकल चालवताना चालकाच्या सुरक्षेसाठी हेल्मेट बनविले गेले.
- आपली नेहमीच्या वापरात असलेली छत्री ही देखील बायोमिम्क्रीचीच देणं आहे. कमळाच्या पानावरील थर हा पाण्याला प्रतिरोध (वॉटर रेसिस्टन्ट) करणाऱ्या असतो. त्यावरूनच छत्री बनविली गेली. कमळाच्या पानावर पाणी टिकत नाही, ते वाहून जाते आणि त्यासोबत घाणही निघून जाते. यालाच लोटस इफेक्ट म्हणतात. यावरून प्रेरित होऊन काही पेंट, काच बनविले आहेत, जे आपोआप स्वच्छ (Self-cleaning) होतात.
- लिओनार्दो दा विंचीची उडणारी यंत्रे (Leonardo da Vinci's Flying Machines), लिओनार्दो दा विंचीने पक्ष्यांच्या पंखांची रचना आणि उडण्याची पध्दत अभ्यासून अनेक उडणाऱ्या यंत्रांचे (flying machine) रेखाटन केले होते. बायोमिम्क्रीचे हे एक ऐतिहासिक उदाहरण आहे. पुढे ह्यातूनच विमानाचा शोध लागला.
- वैद्यकीय क्षेत्रात देखील बायोमिम्क्रीमुळे अनेक लोकउपयोगी उत्क्रांती झाली आहे. डास जेव्हा चावतो तेव्हा वेदना होत नाहीत, कारण त्याची सोंड सरळ नसून

दातेरी (serrated) असते. शास्त्रज्ञांनी डासांच्या सोंडेसारख्या रचना असलेल्या सुया (Needles) विकसित केल्या आहेत, ज्यामुळे इंजेक्शन देताना रुग्णाला कमी वेदना होतात.

- गेको (पाल) सरपटणाऱ्या प्राण्याचे पाय चिकट असतात, ज्यामुळे ते छतावरही चालू शकतात.
- या रचनेवरून ड्राय अँडेसिड्ह तयार केले आहेत, जे जखमेवर शस्त्रक्रियेनंतर टाके घालण्याऐवजी चिकटवण्यासाठी वापरले जातात. शार्कच्या त्वचेवर सूक्ष्म रचना असतात, ज्यामुळे बॅक्टेरिया तिथे चिकटून राहू शकत नाहीत.
- हॉस्पिटलमधील उपकरणे, टेबल आणि भिंतींवर अशा रचना वापरल्या जातात, ज्यामुळे संसर्ग (infection) कमी होतो.
- वास्तुकला (Architecture) क्षेत्रात निसर्गाकडून प्रेरणा घेऊन अनेक इमारती डिझाइन केल्या जात आहेत.

अनेक घरांमध्ये आणि व्यावसायिक इमारतींच्या छतावर लावलेले सौर पॅनेल हे झाडांच्या प्रकाश संश्लेषण (Photosynthesis) प्रक्रियेचे अनुकरण करतात, जे सौर ऊर्जेचे विजेमध्ये रूपांतर करतात.

वरील सर्व उदाहरणांवरून असे निदर्शनास येते की निसर्गाचे अनुकरण करून समस्यांवर शोधलेले मार्ग हे अधिक व्यवहार्य, फायदेशीर, शाश्वत आहे. मुळात निसर्ग त्याची संसाधने गरजेपुरतीच वापरतो. साहजिकच माणसाने प्रण निसर्गाचे अनुकरण करून शोधलेले मार्ग अधिक पर्यावरणपूरक आणि शाश्वत आहेत. म्हणूनच तुम्ही सुद्धीत फिरायला जाल तेव्हा आणि एरवी देखील निसर्ग जपा. उद्या तुमच्यातील काही जण शास्त्रज्ञ, विज्ञान अभ्यासक, उद्योजक बनाल. त्यात यशस्वी होण्यासाठी निसर्गगुरूकडे अधिक चिकित्सक डोळसपणे बघा. सजग होऊन निसर्ग जपूया तरच आपली शाश्वत प्रगती आपल्याला साधता येईल.

©



जादुई चौकोन

– मंगला गाडगीळ

“ गोष्टी काय फक्त मुलांनाच आवडतात ?
मोठ्यांनाही आवडतात की! ग्राहक म्हणून
आपल्याला काही सांगणाऱ्या, सुचवणाऱ्या
गोष्टींचे हे रंजक सदर–

एके दिवशी बादशहा अकबरांच्या दरबारात एक परदेशी व्यापारी आला. त्याने बादशहांना एक अतिशय सुंदर शाही अत्तर भेट दिले. तो म्हणाला, “जहाँपनाह, हे अत्तर इतके खास आहे की याचा सुगंध सात दिवस दरवळत राहतो. हे आमचे खास ब्रँडेड अत्तर आहे.”

अकबर बादशहा खूप खुश झाले, पण बिरबलाने जेव्हा अत्तराची बाटली हातात घेतली, तेव्हा त्याला काहीतरी संशयास्पद वाटले. बाटलीच्या मागील बाजूस एक विचित्र काळ्या-पांढऱ्या ठिपक्यांचा छोटा चौकोन होता.

अकबर म्हणाले, “बिरबल, काय पाहतोयस? अत्तर तर उत्तम आहे.” बिरबल म्हणाला, “महाराज, आजकाल बाटलीवरचे लेबल कोणीही हुबेहूब बनवू शकतो. पण या बाटलीवर असलेला हा जादुई चौकोन (QR Code) कधीच खोटं बोलत नाही. थांबा, मी त्याचा खरेपणा तपासतो.”

बिरबलाने आपला स्मार्ट फोन काढला आणि तो कोड स्कॅन केला. स्कॅन केल्यावर मोबाईलच्या पडद्यावर अत्तराची सर्व माहिती उघडली, पण तिथे स्पष्टपणे लिहिले होते: “Product Not Registered” (वस्तूची नोंदणी

झालेली नाही). बिरबलाचा तपास स्मार्ट ठरला.

बिरबलाने व्यापाऱ्याला विचारले, “जर हे अत्तर तुझ्या कंपनीचे आहे, तर या कोडमध्ये याची माहिती का नाही? हा कोड स्कॅन केल्यावर कंपनीच्या अधिकृत वेबसाईटवर का नेले जात नाही?”

तो व्यापारी घाबरला. त्याने कबूल केले की, बाटली आणि अत्तर हे नकली बनावट आहे. त्याने फक्त नामांकित कंपनीचे नाव आणि दिसायला सारखा वाटणारा एक खोटा QR कोड छापला होता, जेणेकरून लोकांना वाटेल की वस्तू ‘ओरिजिनल’ आहे. खोट्या व्यापाऱ्याचा पर्दाफाश होत असतानाच बिरबलाने दरबारात सर्वांना अस्सल मंत्र दिला की, “आजच्या काळात कोणतीही महागडी वस्तू (उदा. औषधे, इलेक्ट्रिक उपकरणे किंवा कपडे) घेताना हा QR कोड आपला तिसरा डोळा आहे.”

बिरबलाने अस्सल वस्तू ओळखण्याच्या ३ पायऱ्या सांगितल्या:

१. स्कॅन करा : वस्तूवरचा QR कोड नेहमी स्कॅन करून पहा. तो तुम्हाला कंपनीच्या अधिकृत वेबसाईटवर नेतो का, हे तपासा.
२. माहिती जुळवा (Match Info): स्कॅन केल्यावर दिसणारी बॅच नंबर (Batch No.), किंमत आणि उत्पादनाची तारीख बाटलीवरच्या माहितीशी जुळते का, हे पहा.
३. अधिकृत ॲप वापरा: काही कंपन्यांचे स्वतःचे ॲप्लिकेशन ॲप असतात, ज्यावरून वस्तू खरी आहे की नाही हे सेकंदात कळते.

तात्पर्य

“केवळ नावावर जाऊ नका, जादुई चौकोन (QR Code) स्कॅन करा आणि फसवणुकीपासून स्वतःला वाचवा!”

अकबर बादशहा पुन्हा एकदा बिरबलाच्या बुद्धिमत्तेवर प्रसन्न झाले आणि त्यांनी फर्मान काढले की, राज्यातील प्रत्येक मौल्यवान वस्तूवर असा सुरक्षित QR कोड असणे अनिवार्य आहे.



सौजन्य - AI Gemini

©



सुट्टीचे नियोजन करत आहात का?

– अभय दातार

रुटीनचा अगदी कंटाळा आलाय ना? कधी या मुलांच्या परीक्षा संपताहेत, आणि मस्तपैकी भटकंती करून येतोय असं झालं असेल. कुठे जायचं, कधी जायचं, खर्चाचं काय, हे विचारही डोक्यात फिरू लागले असतील. प्रवास कंपन्यांचा वृत्तपत्रातून चालू झालेला आकर्षक जाहिरातींचा भडिमार; असंख्य ठिकाणे, अनेक प्रलोभने, कमी खर्चाच्या सहलींपासून ते अगदी खर्चिक सहली, सगळं काही त्या जाहिरातींमधून अगदी उत्तू जात असत.

सगळं जरी आकर्षक वाटत असलं तरी तुम्ही मुंबई ग्राहक पंचायतीचे सभासद असल्यामुळे एक जागरूक ग्राहक आहात हे विसरून कसे चालेल? तसाही सहलींच्या बाबतीत तुम्हाला बऱ्यापैकी अनुभव असेलच. तरीही, जगाच्या विविध भागांमधील सध्याची परिस्थिती पाहता या लेखात आपण देशांतर्गत पर्यटन लक्षात घेऊन काही गोष्टींची थोडीशी उजळणी करूया.

कधी जायचं, कुठे जायचं, स्वतःच जावं की एखाद्या सहल आयोजकांबरोबर जावं, ते ठरवा. स्वतः जाणार असाल तर आपण आपल्या सोयीनुसार सगळे काही ठरवू शकतो. ते काहीसे किफायतशीरही असते. तरीही त्या ठिकाणी आपले कोणी परिचित जाऊन आले असतील, तर त्यांच्याकडून तसेच त्या राज्याच्या पर्यटन महामंडळाच्या संकेतस्थळाला भेट देऊन माहिती करून घ्या. अचानक काही अडचण आली तर ती आपल्यालाच निस्तरावी लागते, त्यामुळे प्लॅन बी तयार ठेवा. सहल आयोजकांबरोबर जाणार असाल तर त्यांनी जो कार्यक्रम आखला असेल तसे जावे लागते. थोडे महागही असते, पण आपल्या डोक्याला फारसा त्रास द्यावा लागत नाही.

कोणताही पर्याय निवडणार असाल, तर ठिकाणे, तेथील हॉटेल्स आणि ते देऊ करत असलेल्या सोयी, काही कारणाने सहल रद्द करायची किंवा पुढे ढकलायची झाल्यास काय नियम आहेत, परताव्याचे काय, त्याची लेखी माहिती घ्या. आपल्या देशातील काही पर्यटन स्थळे अशी आहेत, की तेथील हवामान कधी बदलेल सांगता

येत नाही. आपल्याबरोबर कोणी वयस्कर मंडळी असतील तर त्यांच्या आरोग्याचा विचार करून त्यादृष्टीने आवश्यक ती साधन सामुग्री घेऊन ठेवा.

पर्यटन कंपन्यांनी दिलेल्या खर्चाच्या आकड्यात बहुतांशी विमान अथवा रेल्वेने प्रवासाचा खर्च नसतो. तो वेगळा देतात. त्यानुसार आपण आपल्या सोयीचा पर्याय निवडू शकतो. त्यांनी दिलेला प्रत्येक दिवसाचा तपशील (itinerary) काळजीपूर्वक पहा. त्यात काय अंतर्भूत आहे, काय नाही, जिथे जिथे भेटी द्यायच्या आहेत तेथील प्रवेश, गाईड, इतर काही शो यासाठी वेगळे शुल्क द्यावे लागणार आहे का, याची खात्री करून घ्या. एकंदर सहल फार धावपळीची होणार नाही ना, खूप चालावे अथवा चढावे लागणार आहे का, ते पहा.

पर्यटन कंपनी साधारणतः मोठा ग्रुप घेऊन जातात. त्यामुळे एकूण कितीजण आहेत, बरोबर कंपनीचा मार्गदर्शक असणार आहे ना, याची चौकशी करा. तुमची स्वतःचीच माणसे ८-१० असतील, तर माणशी खर्चाच्या बाबतीत थोडीफार घासाघीस अवश्य करा, फक्त फार ताणू नका. सगळ्याची उत्तरे समाधानकारक मिळाली की बुकिंग करा. त्यासाठी कंपनीने कोणकोणते पर्याय दिले आहेत ते पहा. शक्यतो कंपनीच्या ऑफिसमध्ये प्रत्यक्ष जाऊन बोला. तिथे आलेली माणसे, तेथील कर्मचारी, एकंदरीत वातावरण हेही आपल्याला नकळत बरीच माहिती देऊन जाते.

हल्ली सगळीकडे डेबिट/क्रेडिट कार्ड चालते. डिजिटल पेमेंटचेही अनेक पर्याय आहेत. त्यामुळे आवश्यक तेवढीच रोख रक्कम जवळ ठेवा. त्याच जोडीला विम्याचाही विचार करा. सामान हरवणे, काही कारणास्तव सहल रद्द होणे अथवा करावी लागणे, अशा किंवा इतर आपत्कालीन परिस्थितीसाठी विमा घेणे आवश्यक आहे.

जायचे पक्के झाल्यावर बरोबर काय काय न्यायचे त्याची यादी तयार करा. नियमितपणे घ्याव्या लागणाऱ्या औषधांबरोबरच ताप, सर्दी, खोकला, पोट बिघडणे,

प्रवासात बस लागणे, यासाठीही औषधे घेऊन ठेवा. गळ्यात अडकवायची पर्ससारखी छोटी पिशवी महत्वाच्या, लगेच हाती लागतील अशा वस्तू ठेवायला उपयुक्त पडते.

कुठेही गेले तरी सगळे काही सुरळीत पार पडतेच असे नाही. काही अडचणी अशाही असतात की आपल्याबरोबर येणाऱ्या मार्गदर्शकाचाही नाईलाज होतो. अशा वेळी चढ्या सुरात बोलणे टाळावे. सामोपचाराने, समजुतीने जेवढे करता येईल तेवढे करावे. वेळेच्या बाबतीतही तत्पर असावे. आपल्यामुळे इतरांना त्रास होईल असे शक्यतो वागू नये. लक्षात ठेवा, तुम्ही ताण हलका करण्यासाठी,

ताजेतवाने होऊन परत येण्यासाठी जात आहात. त्यामुळे इतरांबरोबर मिळून मिसळून रहा आणि आनंदाने परत या.

जाता जाता, विमान प्रवास असेल, तर विमान प्रवाशांचे हक्क डीजीसीए (नागरी विमान वाहतूक महासंचालक) यांच्या <https://www.dgca.gov.in/digigov-portal/> या संकेत स्थळावर तुमचे हक्क जाणून घ्या या टॅबमध्ये विशद केले आहेत. कृपया ते जाणून घ्या.

आनंदी प्रवासाच्या खूप खूप शुभेच्छा.

©

महारेराला धाब्यावर बसवून शापूर्जी पालनजी करत आहेत सदनिकांची विक्री

– अॅड. शिरीष वा. देशपांडे, कार्याध्यक्ष

रेरा कायदानुसार महाराष्ट्रातील कोणताही विकासक आपला गृहप्रकल्प महारेराकडे रीतसर नोंदणी केल्याशिवाय त्याची जाहिरात किंवा त्यातील सदनिकांची विक्री करू शकत नाही. परंतु शापूर्जी पालनजी या नामांकित विकासकाने सांताक्रुज पूर्वेतील आपल्या गृहप्रकल्पाची जाहिरात आणि विक्री, सदर प्रकल्पाची महारेराकडे रीतसर नोंदणी न करताच सुरू केली असल्याचे मुंबई ग्राहक पंचायतीने महारेरा कडे केलेल्या तक्रारीत महारेरा अध्यक्षांच्या निदर्शनास आणून दिले आहे.

सांताक्रुज पूर्वेतील या प्रकल्पातील दोन, तीन आणि चार बेडरूम सदनिकांसाठी शापूर्जी पालनजी यांनी प्रत्येकी दोन, तीन आणि चार लाख रुपये भरून ग्राहकांनी आपली स्वारस्य नोंदणी करण्याची जाहिरात केली आहे. मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या एक जागरूक कार्यकर्त्या ममता



आठल्ये यांच्या ही बाब लक्षात येताच त्यांनी याबाबत महारेरा संकेतस्थळावर जाऊन सदर प्रकल्प अजूनही रीतसर नोंदणी झालेला नाही, याची खातरजमा करून घेतल्यानंतर मुंबई ग्राहक पंचायतीतर्फे महारेराकडे लेखी तक्रार नोंदवण्यात आली आहे.

रेरा प्राधिकरणाकडे आवश्यक त्या परवानग्यांसह गृहप्रकल्पाची नोंदणी केल्याशिवाय त्याची जाहिरातबाजी किंवा विक्री करणे हा रera कायदानुसार गंभीर गुन्हा आहे. रera कलम ५९ नुसार अशा प्रकरणी विकासकाला सदर गृह प्रकल्पाच्या एकूण मूल्याच्या दहा टक्के पर्यंत दंड करण्याचे अधिकार रera प्राधिकरणाला आहेत. आपण महारेरा अध्यक्षांच्या सदर तरतूद निदर्शनास आणून त्यानुसार शापूर्जी पालनजी यांनी रera कलम ३ चे उल्लंघन केल्याबद्दल त्यांना सदर प्रकल्पाच्या एकूण मूल्याच्या दहा टक्के रकमे इतका दंड ठोठावण्यात यावा अशी आग्रही मागणी केली असून सदर जाहिरात आणि विक्रीवर त्वरित बंदी आणण्याची मागणी सुध्दा केली आहे.

मोठ्या विकासकाविरुद्ध न डगमगता अशी ठोस कारवाई केल्यास महारेराची निष्पक्ष प्राधिकरण म्हणून स्वच्छ प्रतिमा सर्वांना पाहायला मिळेल.

©



७१वा
वर्धापन दिन
विशेषांक

वैद्यकीय सेवा ग्राहक संरक्षण कायद्यातून वगळण्याचा घाट

– अॅड. शिरीष वा. देशपांडे, कार्याध्यक्ष

वैद्यकीय सेवा या ग्राहक संरक्षण कायदा, २०१९ मधून वगळण्यात आल्या असल्याचे घोषित करण्यात यावे अशी मागणी करणारी एक रिट याचिका सर्वोच्च न्यायालयात दाखल झाली असून याबाबत केंद्रीय ग्राहक व्यवहार मंत्रालयाला नोटीस बजावण्यात आली आहे.

१९८६ च्या ग्राहक संरक्षण कायद्यात आमूलाग्र सुधारणा करून त्या जागी नवा ग्राहक संरक्षण कायदा, २०१९ हा जुलै २०२० पासून अंमलात आला. या नव्या कायद्याच्या मुळ विधेयकात सेवा या शब्दाच्या व्याखेत आरोग्य सेवा स्पष्टपणे अंतर्भूत करण्याचे प्रस्तावित होते. परंतु हे विधेयक चर्चेअंती पारीत झाले तेव्हा आरोग्य सेवेचा स्पष्ट उल्लेख वगळण्यात आला. याचाच अर्थ नव्या ग्राहक संरक्षण कायद्यातून आरोग्य सेवा वगळण्यात आल्या आहेत अशी भूमिका घेत सर्वोच्च न्यायालयात ही याचिका एका वैद्यकीय संघटनेतर्फे दाखल करण्यात आली आहे.

वास्तविक मूळच्या १९८६ च्या ग्राहक संरक्षण कायद्यातही सेवा या शब्दाच्या व्याख्येत आरोग्य सेवेचा स्पष्ट उल्लेख नव्हताच. त्यावरही बराच कायदेशीर वादंग निर्माण होऊन अखेर सर्वोच्च न्यायालयाने इंडियन मेडिकल असोसिएशन विरुद्ध व्ही. पी. शांता या प्रकरणात वैद्यकीय सेवा या ग्राहक संरक्षण कायद्यातील सेवा या व्याखेत अंतर्भूत आहेत असा स्पष्ट निर्वाळा दिला. सेवा या शब्दाची १९८६ च्या कायद्यातील आणि २०१९च्या नव्या ग्राहक संरक्षण कायद्यातील व्याख्या ही बहुतांशी जशीच्या तशी असल्याने संसदेतील विधेयकातून आरोग्य सेवा हा शब्द वगळण्यात आला असला तरी मुळ व्याखेतच ती गर्भित असल्याने आरोग्य सेवा नव्या ग्राहक संरक्षण कायद्यातून वगळली गेलेली नाही. तरीपण कायद्याच्या गैरसमजुतीवर आधारित अथवा हेतूपुरस्सर अशा याचिका नवा ग्राहक संरक्षण कायदा आल्यापासून काही वैद्यकीय संघटनांतर्फे केला जात आहे. केरळ उच्च न्यायालयाने याबाबतची एक याचिका फेटाळून लावत वैद्यकीय आरोग्य सेवा या नव्या ग्राहक संरक्षण कायद्यात अंतर्भूत आहेतच असा स्पष्ट निर्वाळा दिलेला आहे.

संसदेचा उद्देश जर खरोखरीच आरोग्य सेवा या कायद्यातून वगळण्याचा असता तर तशी स्पष्ट तरतूदच त्यांनी केली असती असे सांगत मुंबई उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठानेही याच मुद्यावरील एक याचिका फेटाळून लावली आहे. विशेष म्हणजे मुंबई उच्च न्यायालयाने ही याचिका फेटाळताना याचिकाकर्त्या संघटनेला ५० हजार रुपयांचा दंडही ठोठावला. सर्वात महत्त्वाची बाब म्हणजे या निर्णयाला सर्वोच्च न्यायालयात आव्हानही दिले गेले. परंतु सर्वोच्च न्यायालयानेही हे अपिल फेटाळून लावत मुंबई उच्च न्यायालयाचा निर्णय कायम केलेला आहे तसेच दंडही कायम केला आहे. त्यामुळे वैद्यकीय आरोग्य सेवा नव्या ग्राहक संरक्षण कायद्यात अंतर्भूत आहेतच, अशी आपल्या संस्थेची ठाम भूमिका आहे.

या पार्श्वभूमीवर सर्वोच्च न्यायालयात नव्याने दाखल झालेली ही याचिका सर्वोच्च न्यायालयाने फेटाळून लावावी अशी मागणी केंद्र सरकारने करावी, अशी विनंती मुंबई ग्राहक पंचायतीने केंद्रीय ग्राहक व्यवहार मंत्रालयाला केली आहे. या प्रकरणी पुढील सुनावणी ४ एप्रिल रोजी अपेक्षित आहे. ©

नवीन आर्थिक वर्षात टीडीएस कापला जाऊ नये म्हणून!

यापूर्वी आपल्याला मिळणारे व्याज आणि डिव्हिडंड यातून मुळातून करकपात (टीडीएस) होऊ नये यासाठी संबंधित बँक, कंपनी, म्युचुअल फंड रजिस्टार यांच्याकडे आपल्या वयानुसार फॉर्म या '१५ जी किंवा एच' भरून देत होतो. यापुढे सर्व गुंतवणूकदार ग्राहकांना सरसकट 'फॉर्म १२१' हा एकच फॉर्म भरून आपल्या बँकेत द्यावयाचा आहे. डिव्हिडंडमधून करकपात होऊ नये यासाठी असा फॉर्म संबंधित प्रत्येक कंपनीकडे न देता केवळ आपल्या डिपॉझिटरकडे द्यायचा आहे. ही सुविधा ऑनलाइन आणि ऑफलाईन दोन्ही पध्दतीने उपलब्ध आहे सर्वांनी एप्रिल २०२६ मध्ये असा फॉर्म त्वरित भरून देऊन संभाव्य करकपात टाळावी.

बोरीवली विभाग मेळावा दणक्यात साजरा

- नीता जांभेकर -

बोरीवली विभागातील संघ सदस्यांचा ३८वा वार्षिक कौटुंबिक मेळावा, २१ फेब्रुवारी रोजी प्रबोधनकार ठाकरे सभागृहात साजरा करण्यात आला. त्यावेळेस 'करुणाष्टके' या नाटकाच्या प्रयोगाचे आयोजन केले होते.

सुखातीला सुमिता चितळे यांनी व्यासपीठावरील सर्व मान्यवरांचे आणि रसिक प्रेक्षकांचे बोरीवली विभागातर्फे मनःपूर्वक स्वागत केले. मेळाव्याला मुंबई ग्राहक पंचायतीचे कोषाध्यक्ष रविंद्र सहस्रबुध्दे प्रमुख पाहुणे म्हणून लाभले होते.

सर्व मान्यवरांना पर्यावरणपूरक म्हणून फुलांची रोपटी भेट देण्यात आली. त्यानंतर विभागाच्या कार्यवाह सविता वराडे ह्यांनी प्रास्ताविक भाषण केले व वर्षभरातील कार्यक्रमांचा थोडक्यात आढावा घेतला. नंतर श्री. सहस्रबुध्दे ह्यांचे मार्गदर्शन पर भाषण झाले. त्यांनी आवाहन केले की, सभासद वाढवा, कारण मागणी जर वाढली तर वस्तू अजून स्वस्तात देणे शक्य होते. मुंबई ग्राहक पंचायतीमध्ये फसवणूक होत नाही, वस्तू खराब आली तरी आपण सर्वजण मिळून पुरवठादाराला माल बदलून देण्यास भाग पाडू शकतो. ही ताकद आपण टिकवली पाहिजे.

बोरीवली विभागाने घेतलेल्या पर्यावरणश्रेणी गणेशोत्सव स्पर्धेत एकूण २२ जणांनी भाग घेतला होता. त्यापैकी ५ जणांना पारितोषिके व मानपत्रे देण्यात आली.

अमोल वैद्य - प्रथम पारितोषिक, संदीप भावे - दुसरे पारितोषिक, सई हंचाटे - तिसरे पारितोषिक, बकुळ त्रिवेदी - चौथे पारितोषिक, निखिल पोतदार - पाचवे पारितोषिक, मोहन गवाणकर, हेमंत किरकिरे, योगेश आपटे यांना उत्तेजनार्थ बक्षिसे देण्यात आली. ह्या गणपती स्पर्धेचे परीक्षण राजेंद्र राणे, वृषाली आठल्ये आणि दीपा कानविदे यांनी केले. ह्यावर्षी अजून एक पारितोषिक देण्यात आले. डॉ. श्रुती मोरे-भारद्वाज

यांना. त्यांनी दिव्यांग मुलांसाठी केलेल्या अतुल्य योगदानाबद्दल नुकतेच भारत सरकारने राष्ट्रपती श्रीमती द्रौपदी मुर्मू ह्यांच्या हस्ते राष्ट्रीय पुरस्कार देऊन सन्मानित केले आहे.

दरवर्षी बोरीवली विभागातील उत्कृष्ट कार्यकर्त्याला पुरस्कार दिला जातो. ह्या वर्षीच्या उत्कृष्ट कार्यकर्त्या म्हणून सुनेत्रा फडके ह्यांचा सत्कार करण्यात आला. तसेच अर्चना पानगांवकर ह्यांची मुंबई ग्राहक पंचायतीची कार्यवाह - वितरण म्हणून नविन नियुक्ती झाल्याबद्दल त्यांचा सत्कार करण्यात आला.

त्यानंतर डॉ. सुहासिनी संत मॅडम ह्यांचे अध्यक्षीय भाषण झाले. त्या म्हणाल्या की, डिजिटलायझेशनमुळे सुविधा वाढल्या पण धोकेही वाढले आहेत. आपण ग्राहक संघांचे सर्व कार्यक्रम जास्तीत जास्त संख्येने उपस्थित राहून विभागाला प्रोत्साहन द्यावे, असे आवाहन त्यांनी केले.

मेळाव्याला ७५० सभासदांची उपस्थिती होती. बोरीवली विभागाच्या कार्यवाह सविता वराडे ह्यांनी सर्वांचे आभार मानले.

करुणाष्टके नाटक संपल्यानंतर सर्व उपस्थितांना घरी जाताना अल्पोपहार देण्यात आला.



शोभायात्रेत MGP चा रथ

विलेपार्ले येथे गुढी पाडव्यानिमित्त आयोजित केलेल्या शोभायात्रेमध्ये मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या चित्ररथाचाही सहभाग होता. आलोक हर्डीकर यांनी पुढाकार घेऊन आणि खूप मेहनत घेऊन संस्थेचा सहभाग यशस्वी केला.

शर्मिला रानडे, जान्हवी नाडकर्णी, राजेंद्र राणे, मृणाल बेडेकर, मंगला गाडगीळ, पूर्णिमा राव, अनघा आचरेकर, वृषाली ठवाळ, नेहा जोशी, सचिन अशा अनेक कार्यकर्त्यांनी/कर्मचाऱ्यांनी चित्ररथ सजवायला मदत केली. आपल्या कार्योपाध्यक्ष अनुराधा देशपांडे आणि कार्याध्यक्ष शिरीष देशपांडे सुरुवातीपासून शेवटपर्यंत शोभायात्रेत सहभागी झाले.

आपल्या रथामध्ये आपण ग्राहक संरक्षण ग्राहकांचे अधिकार तसे आपले वितरण, ग्राहक शिक्षण, पर्यावरणाचे संरक्षण, गोरेगावची पंचायत पेठ यांचे

सादरीकरण केले होते. आकर्षक फलकांनी ट्रक सजवला होता.

अनिता खानोलकर रचित 'जागो, ग्राहक जागो' हे शीर्षकगीत वारंवार ऐकवण्यात आल्याने पार्ल्यात जवळ जवळ तीन तास फिरत असणाऱ्या शोभायात्रेतून ग्राहक जागृतीचा चांगला आविष्कार घडून आला.

सर्व पार्लेकरांना मुंबई ग्राहक पंचायतीचा सहभाग बघून खूप आनंद झाला.

यात्रेची संकल्पना होती, 'वंदे मातरम् - १५० वर्षे'.. पार्ल्याच्या पाच दिशांतून ही यात्रा निघून पार्लेश्वर चौकात सगळे एकत्र आले. हजारो लोकांनी संपूर्ण वंदेमातरमचे सामूहिक गान केले.

©



आरोग्यदायी, पर्यावरणस्नेही व जीवनावश्यक दैनंदिन वस्तूंचे मासिकवितरण (फक्त सभासदांसाठी)

मुख्य कार्यालय :

ग्राहक भवन, संत ज्ञानेश्वर मार्ग, जेव्हीपीडी स्कीम,
जुहु, विलेपार्ले (वेस्ट), मुंबई-४०००५६

कार्यालयीन संपर्क
०२२-४७५०८५४१
०२२-४७५०८५४२

वितरण सं
८८२८३९९
८८२८३९९

MGP ग्राहकांचा कुटुंब उजवाळ - झाल्याची तागवहा!